

Kunnskapsbasert behandlingsplanlegging og klinisk praksis

Asbjørn Jokstad

UiT Norges arktiske universitet, Tromsø

asbjorn.jokstad@uit.no

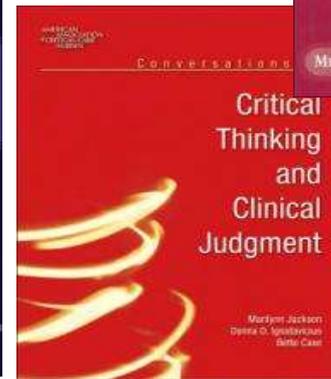
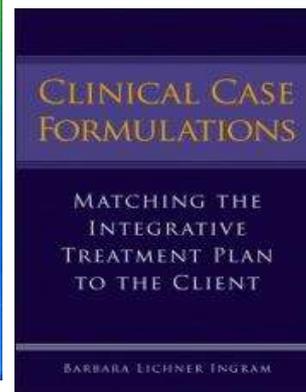
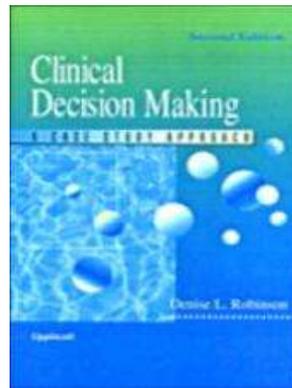
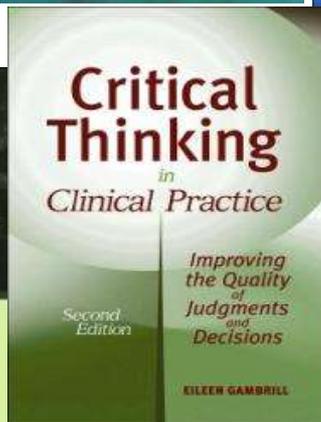
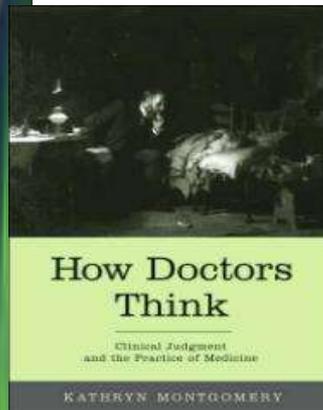
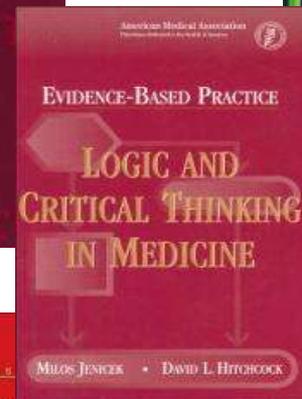
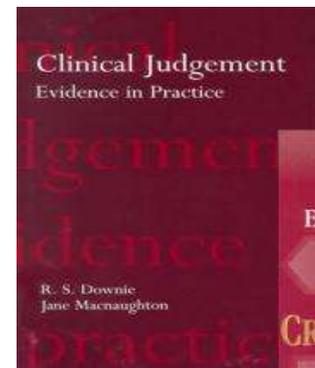
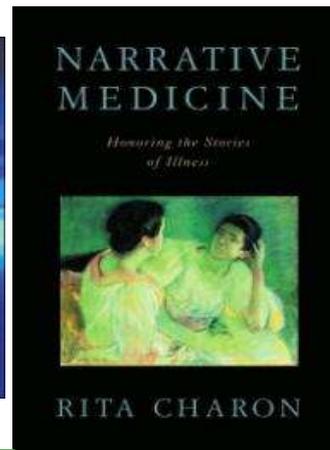
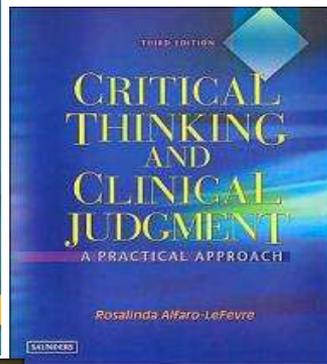
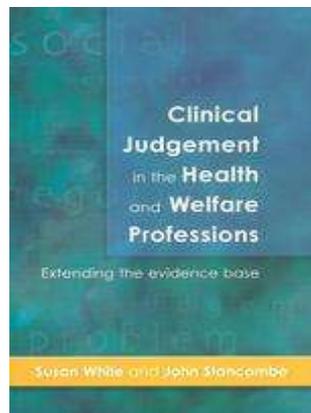
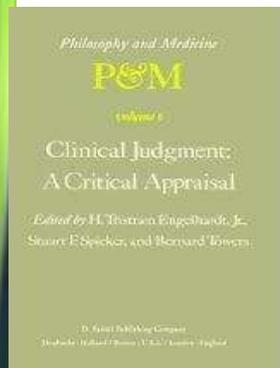

Kliniske scenarier- valg, løsning & evidens

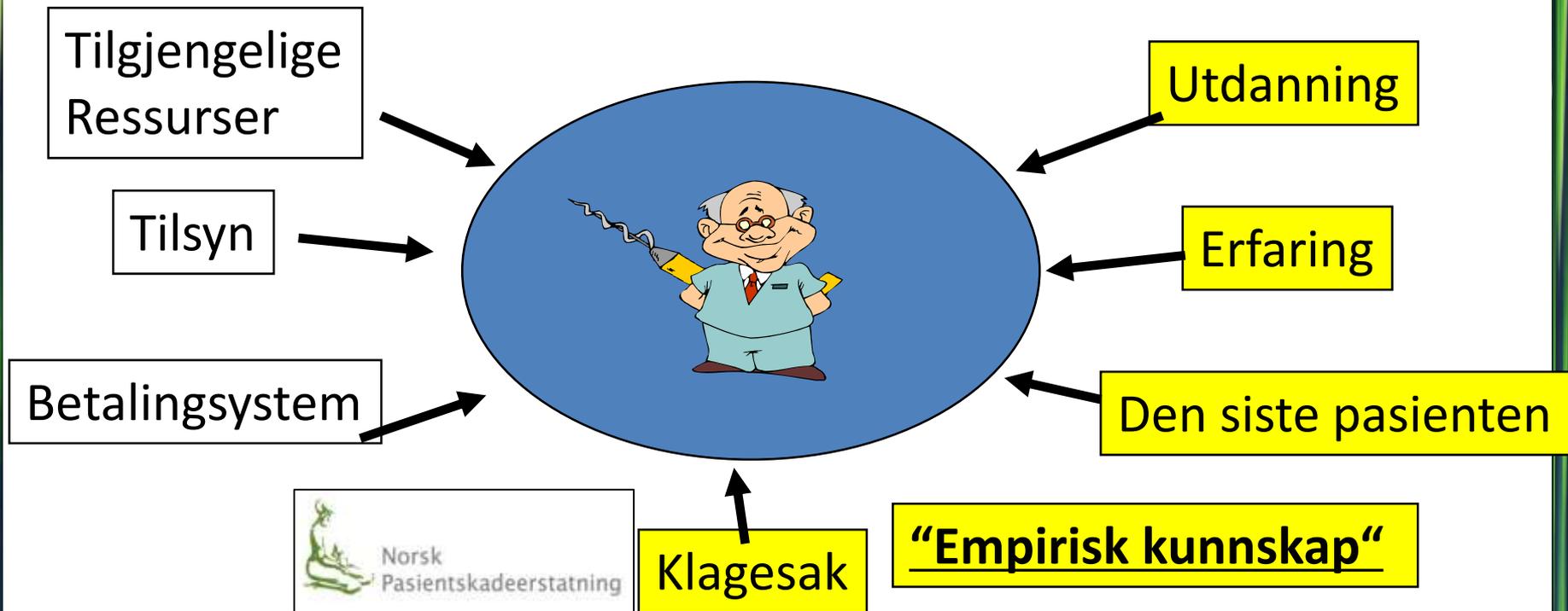
1. En utslått fortann på en ung pasient – ditt valg av terapi har en livslang konsekvens
2. Tanna med usikker rotfylling - endorevisjon før krone eller ekstraksjon?
3. Må en eksponert tannrot som er rotfylt revideres før kroneterapi?
4. Hvor mye periodontalt festetap er for mye festetap for en bro?
5. Den nye broen – bør ikke helkeram nå kunne erstatte metall-keramet?
6. Singeltannsluka i fronten – er en implantatløsning alltid best?
7. Metall-keram-broen til svigermor – er valget av lav-edel-legeringen lumpent?
8. Slitasjetannsettet – er plast billig og bra ? ...eller bare billig?
9. TMD pasienten – hvordan var det med stabilisering- eller reposisjonerings-skinne?
10. Den perioaktive røykeren som mistet 17&16 – og bare måtte ha implantater! (?)
11. Kollumfraktur – hvilken faktor er viktigst for kroneretensjon og –prognose?
12. Sinkfosfatsement er 100 år gammelt men plastsement er nytt –valget er vel klart?
13. Fiberforsterkede stifter har nå erstattet støpte stifter – n'est-ce pas?
14. Er kostnadene for enkelt-implantat og for en liten bro likeverdige sett over tid?

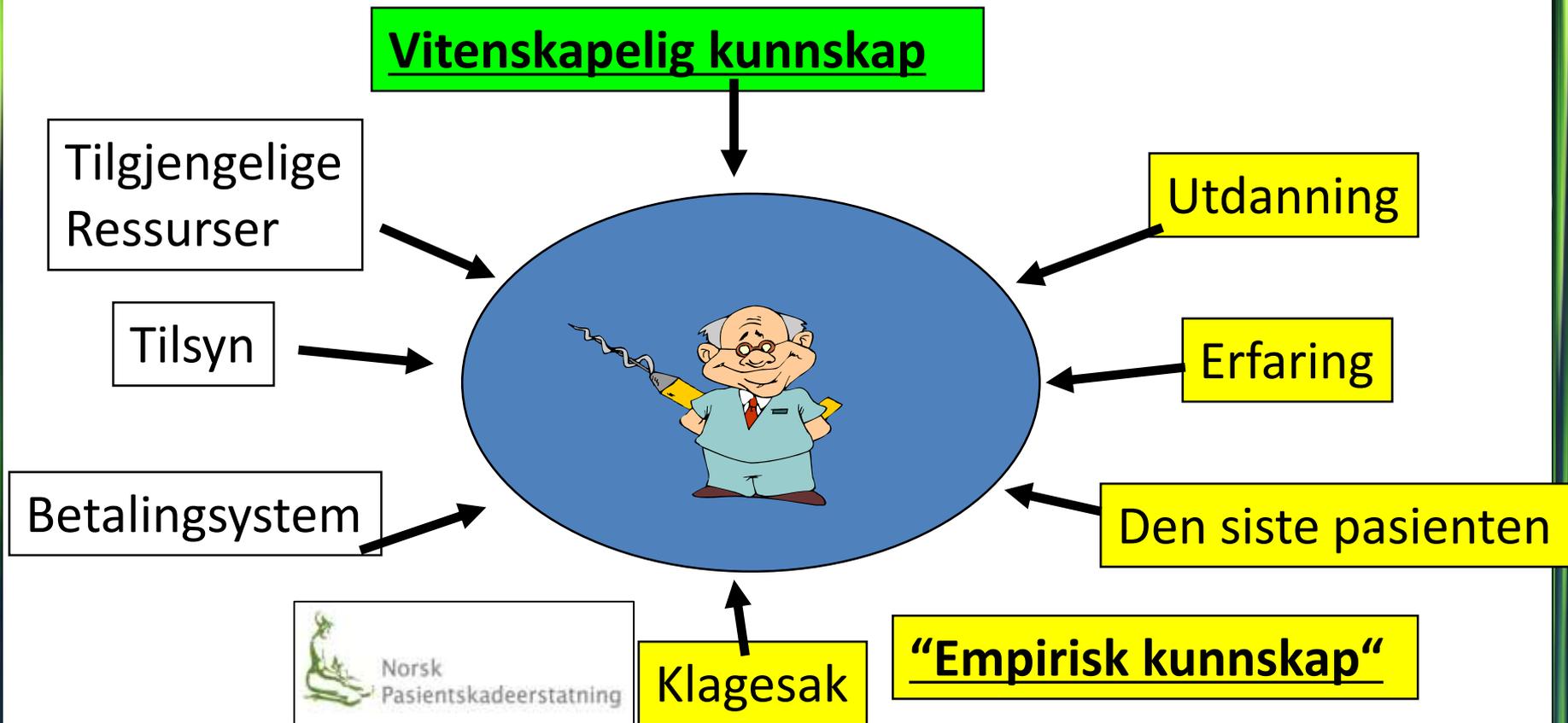
Reflekterende klinisk utøver = å være (selv-)kritisk!

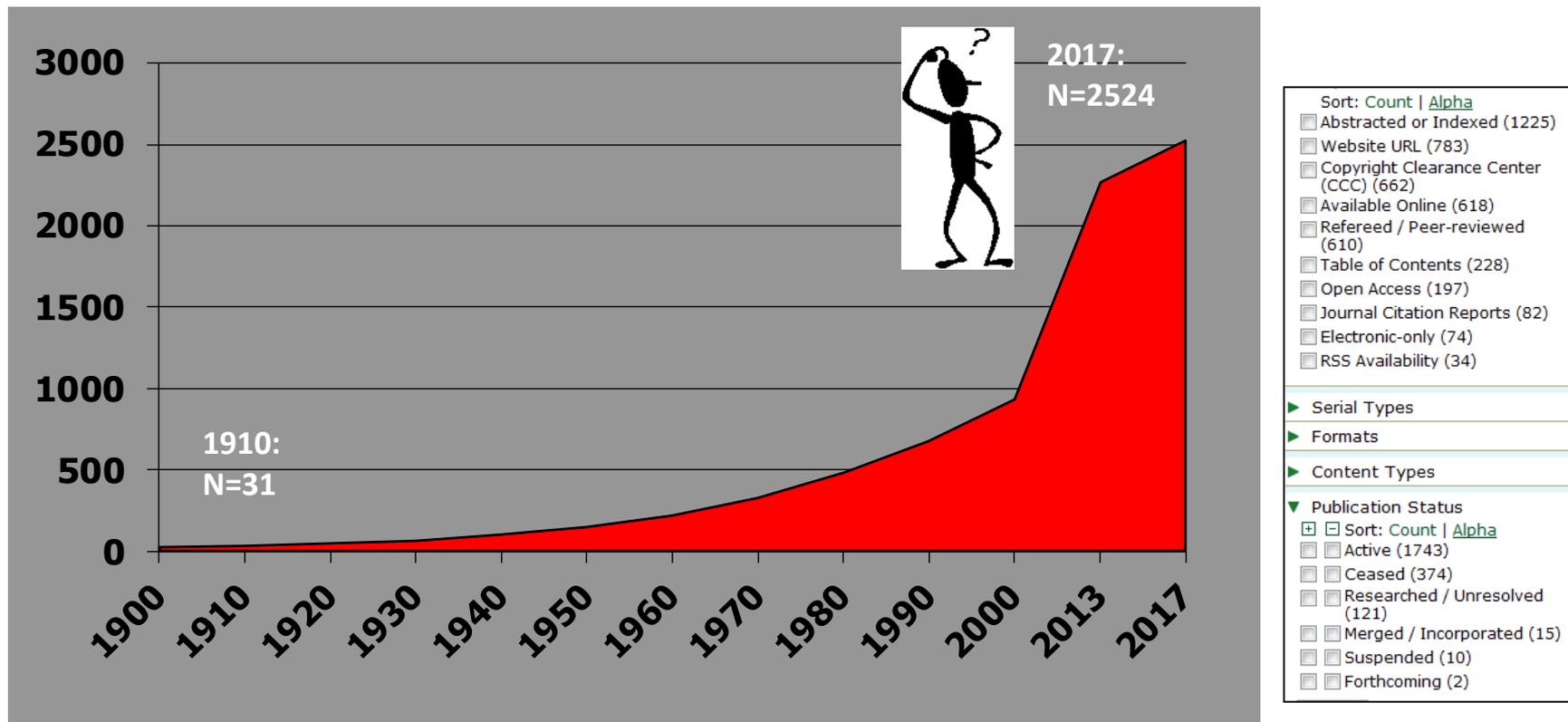
Hva påvirker vår preferanse for valg av terapi?

Hva påvirker vår preferanse for valg av terapi?

Publikasjoner myntet mot tannlegeteamet

- Sort: Count | [Alpha](#)
 - Abstracted or Indexed (1225)
 - Website URL (783)
 - Copyright Clearance Center (CCC) (662)
 - Available Online (618)
 - Refereed / Peer-reviewed (610)
 - Table of Contents (228)
 - Open Access (197)
 - Journal Citation Reports (82)
 - Electronic-only (74)
 - RSS Availability (34)
-
- ▶ Serial Types
 - ▶ Formats
 - ▶ Content Types
-
- ▼ Publication Status
 - Sort: Count | [Alpha](#)
 - Active (1743)
 - Ceased (374)
 - Researched / Unresolved (121)
 - Merged / Incorporated (15)
 - Suspended (10)
 - Forthcoming (2)

Source: Ulrich's International Periodicals Directory

Informasjonseksplasjon – bakenforliggende årsak

Kraftig vekst av publikasjoner i medisin - inkludert innen odontologi

1. Antallet helsepersonnel og forskere øker globalt

2. Antallet (vitenskapelige) artikler er nøkkel til stilling, penger og ære

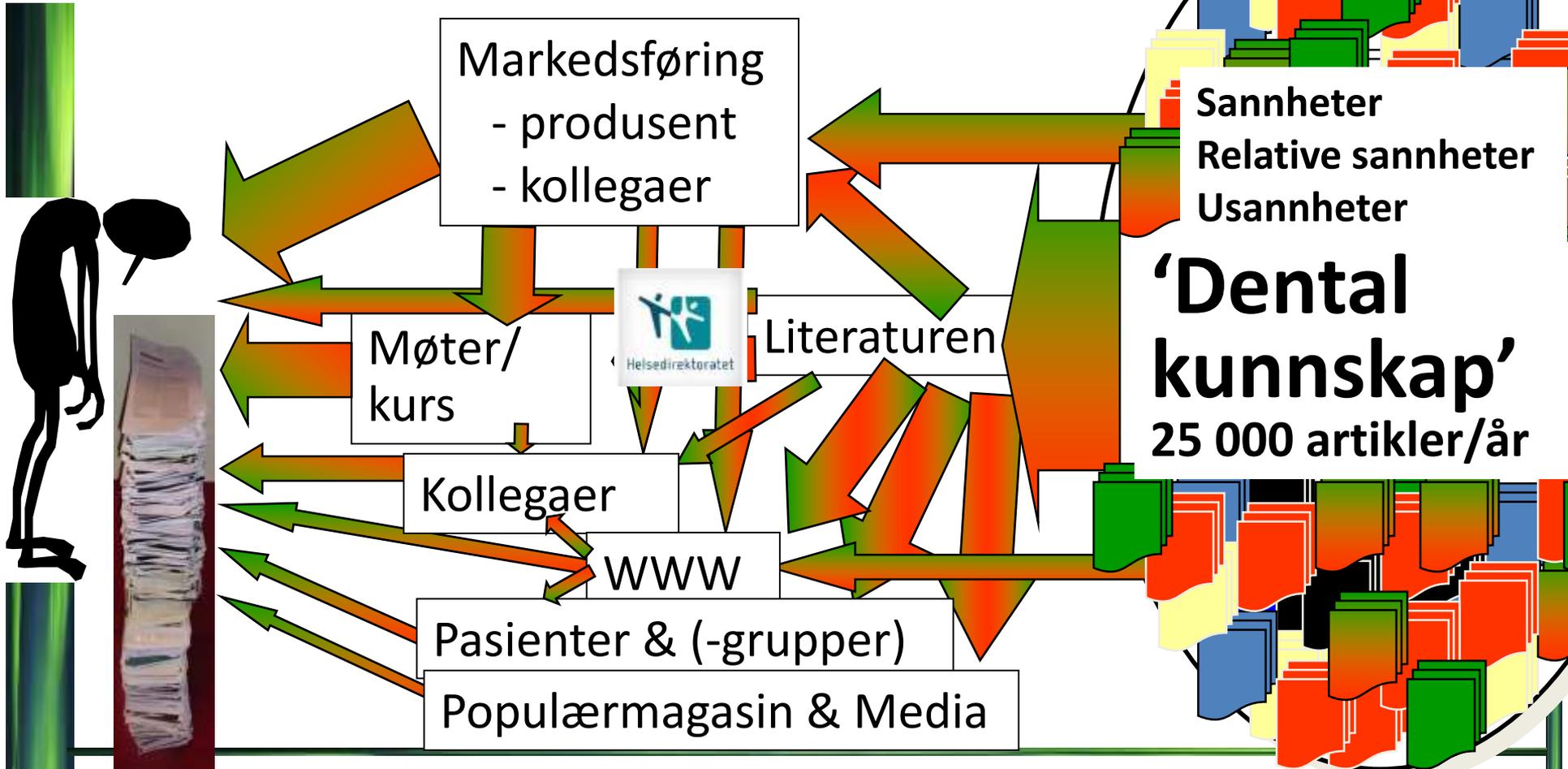

3. Publisering i dag er langt rimeligere enn tidligere

4. Antallet publikasjoner øker kontinuerlig, spesielt digitale

Informasjonsflommen i dag

Vi må ikke bare ta stilling til

mengden av informasjon vi mottar

men også

kvaliteten på informasjonen

Kvalitet på forskning

Kvalitet på vitenskapelige artikler

- Home
- Library
- Toolkits
- Courses & events
- News
- Blog
- About us
- Contact

The resource centre for good reporting of health research studies

Library for health research reporting

The Library contains a comprehensive searchable database of reporting guidelines and also links to other resources relevant to research reporting.

Search for reporting guidelines

Visit the library for more resources

Key reporting guidelines

- [CONSORT](#) [Full Record](#) | [Checklist](#) | [Flow Diagram](#)
- [STROBE](#) [Full Record](#) | [Checklist](#)
- [PRISMA](#) [Full Record](#) | [Checklist](#) | [Flow Diagram](#)
- [STARD](#) [Full Record](#) | [Checklist](#) | [Flow Diagram](#)
- [COREQ](#) [Full Record](#)
- [ENTREQ](#) [Full Record](#)
- [SQUIRE](#) [Full Record](#) | [Checklist](#)
- [CHEERS](#) [Full Record](#) | [Checklist](#)
- [CARE](#) [Full Record](#) | [Checklist](#)
- [SAMPL](#) [Full Record](#)

Library for health research reporting

The Library for health research reporting provides an up-to-date collection of guidelines and policy documents related to health research reporting. These are aimed mainly at authors of research articles, journal editors, peer reviewers and reporting guideline developers.

- Search for reporting guidelines
- Reporting guidelines under development
- Translations of reporting guidelines
- Guidance on scientific writing
- Guidance developed by editorial groups
- Research funders' guidance on reporting requirements
- Industry sponsored research – additional guidance
- Research ethics, publication ethics and good practice guidelines

Toolkits

EQUATOR highlights

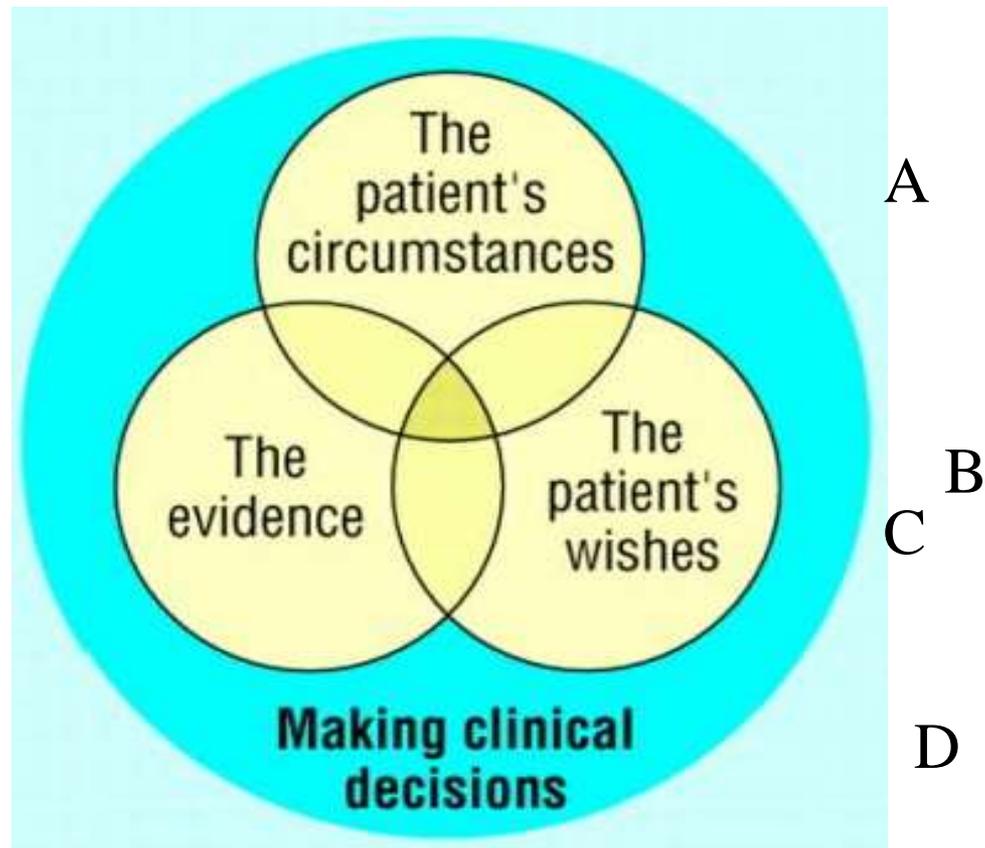
News

<http://www.equator-network.org>

Optimale studiedesign

	Kvalitativ	Tverrsnitt	Kasus-kontroll	Kohort	Random kontroll
Diagnostikk				☆	☆☆
Terapi / Forebygging				☆	☆☆☆
Prognose				☆☆☆	
Screening			☆	☆	☆☆
Oppfatninger	☆☆☆				
Prevalens/ Hypoteseutv.	☆☆☆	☆☆☆			

Evidens- Basert Praksis:

Kliniske retningslinjer blir bygget på evidens

Nye toner:

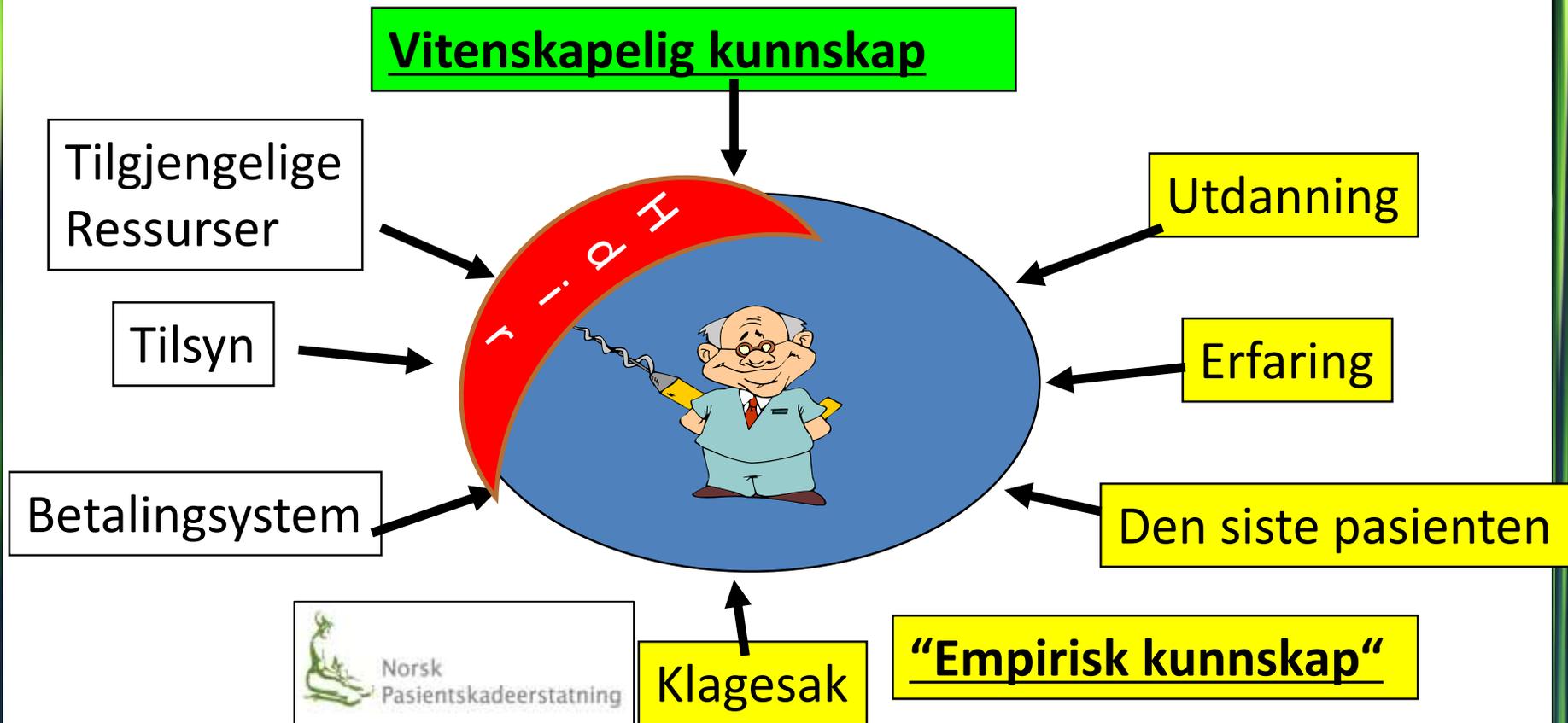
Anbefalingenes rettslige betydning

Helse- og omsorgsdepartementet skal utvikle, formidle og vedlikeholde nasjonale faglige retningslinjer som understøtter de mål som er satt for helse- og omsorgstjenesten. Retningslinjer skal baseres på kunnskap om god praksis og skal bidra til kontinuerlig forbedring av virksomhet og tjenester ([Helse- og omsorgstjenesteloven § 12-5](#)).

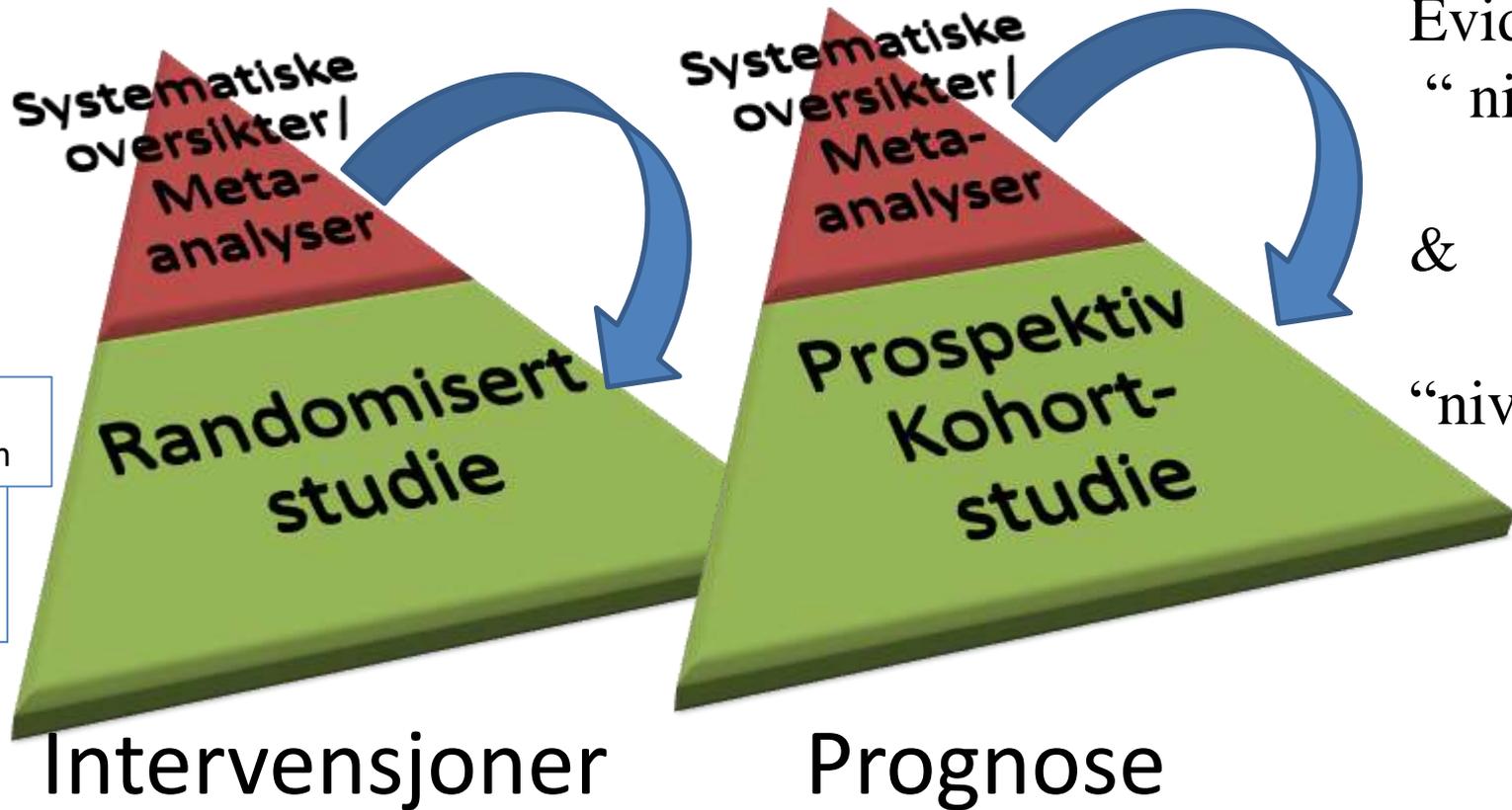
Retningslinjer inngår som et akseptert grunnlag og setter en norm for hva som er faglig forsvarlig, det vil si hva som er tjenester av god kvalitet. anbefalinger gitt i nasjonale faglige retningslinjer er ikke rettslig bindende, men har likevel stor rettslig betydning gjennom kravet om faglig forsvarlighet. I situasjoner der helsepersonell velger løsninger som i vesentlig grad avviker fra gitte anbefalinger skal dette dokumenteres jf. [Forskrift om pasientjournal § 8, bokstav h](#). En bør være forberedt på å begrunne sine valg i eventuelle klagesaker eller ved tilsyn. [Se også avsnittet i retningslinjen om faglig forsvarlighet \(lage lenke her\)](#).

Hva påvirker vår preferanse for valg av terapi?

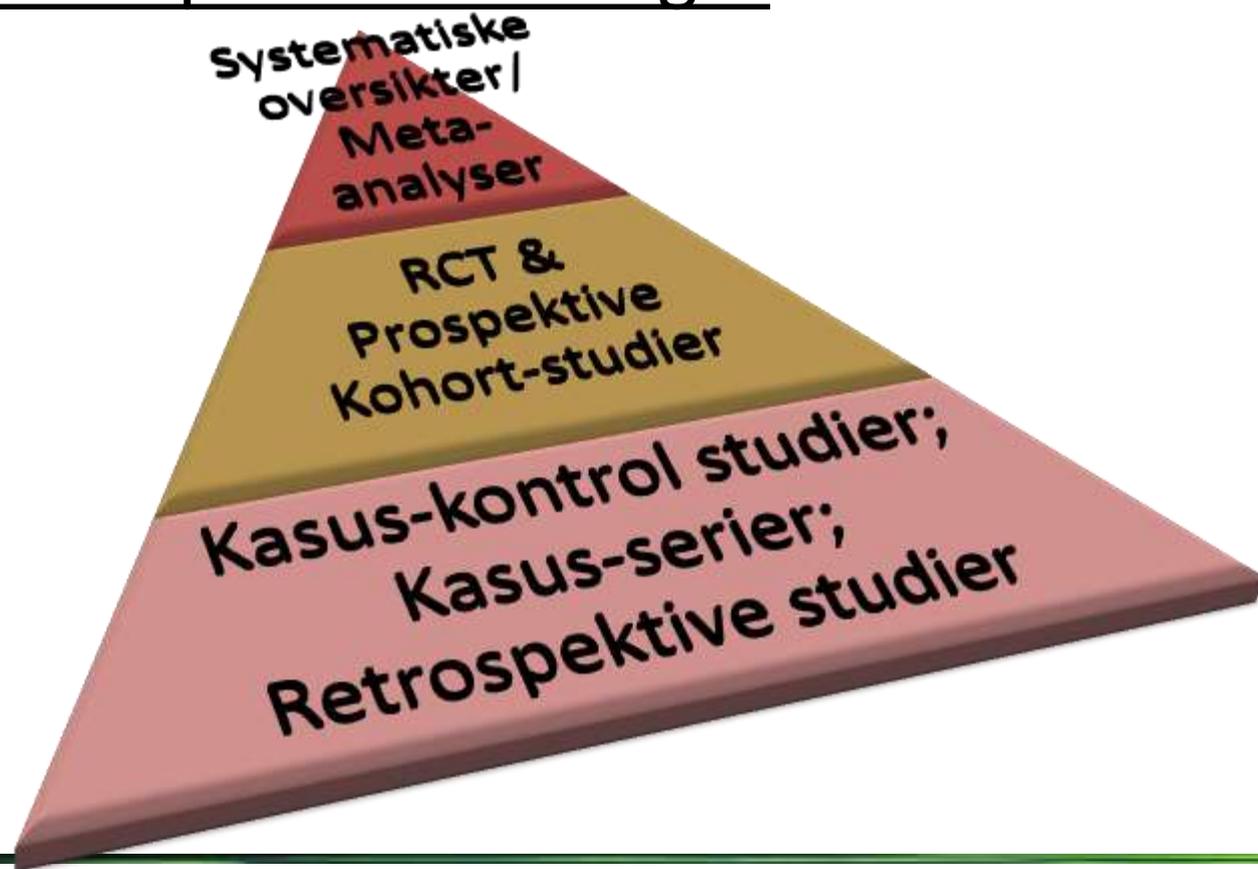
Tiltro til medisinsk informasjon for å besvare kliniske problemstillinger

Cochrane
Collaboration

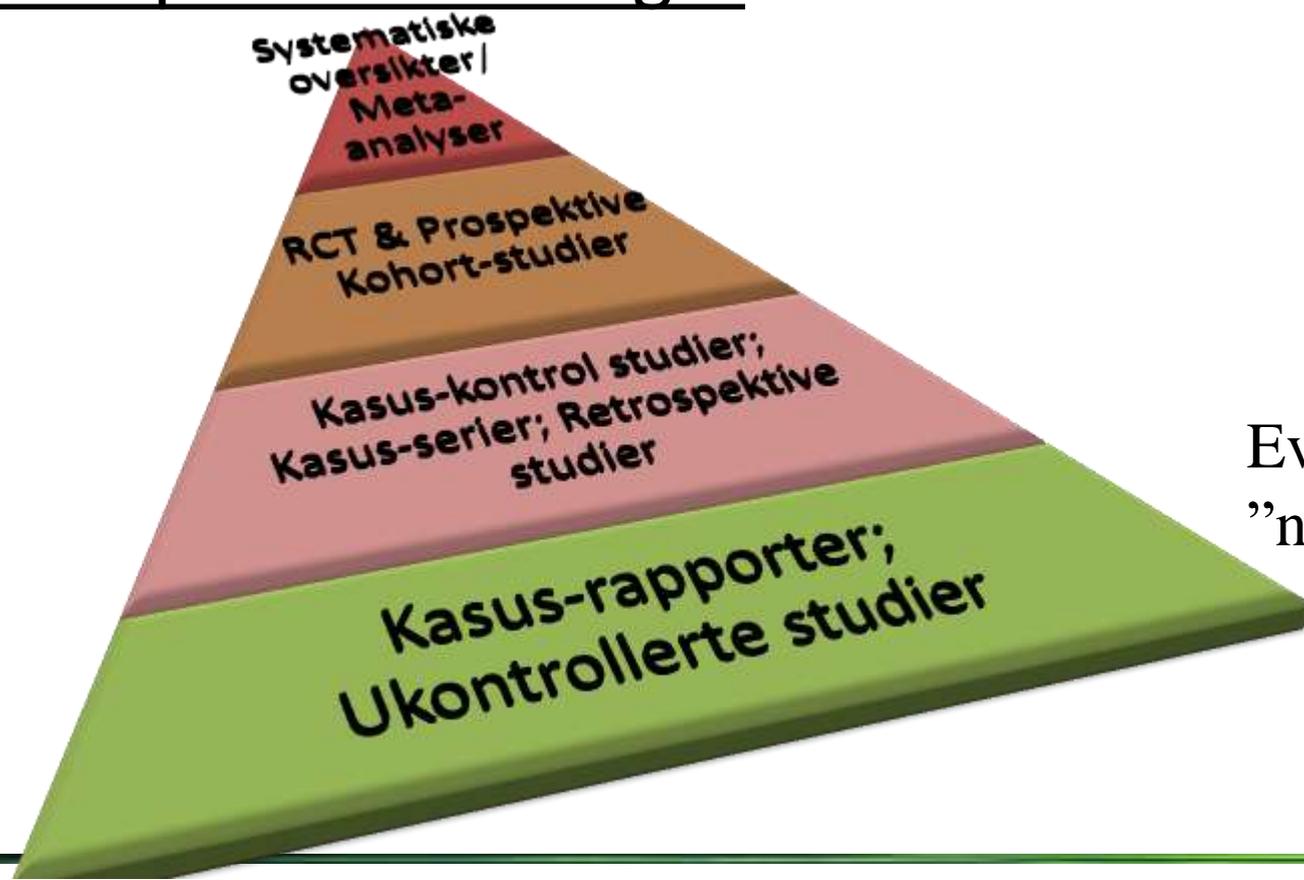

Tiltro til medisinsk informasjon for å besvare kliniske problemstillinger

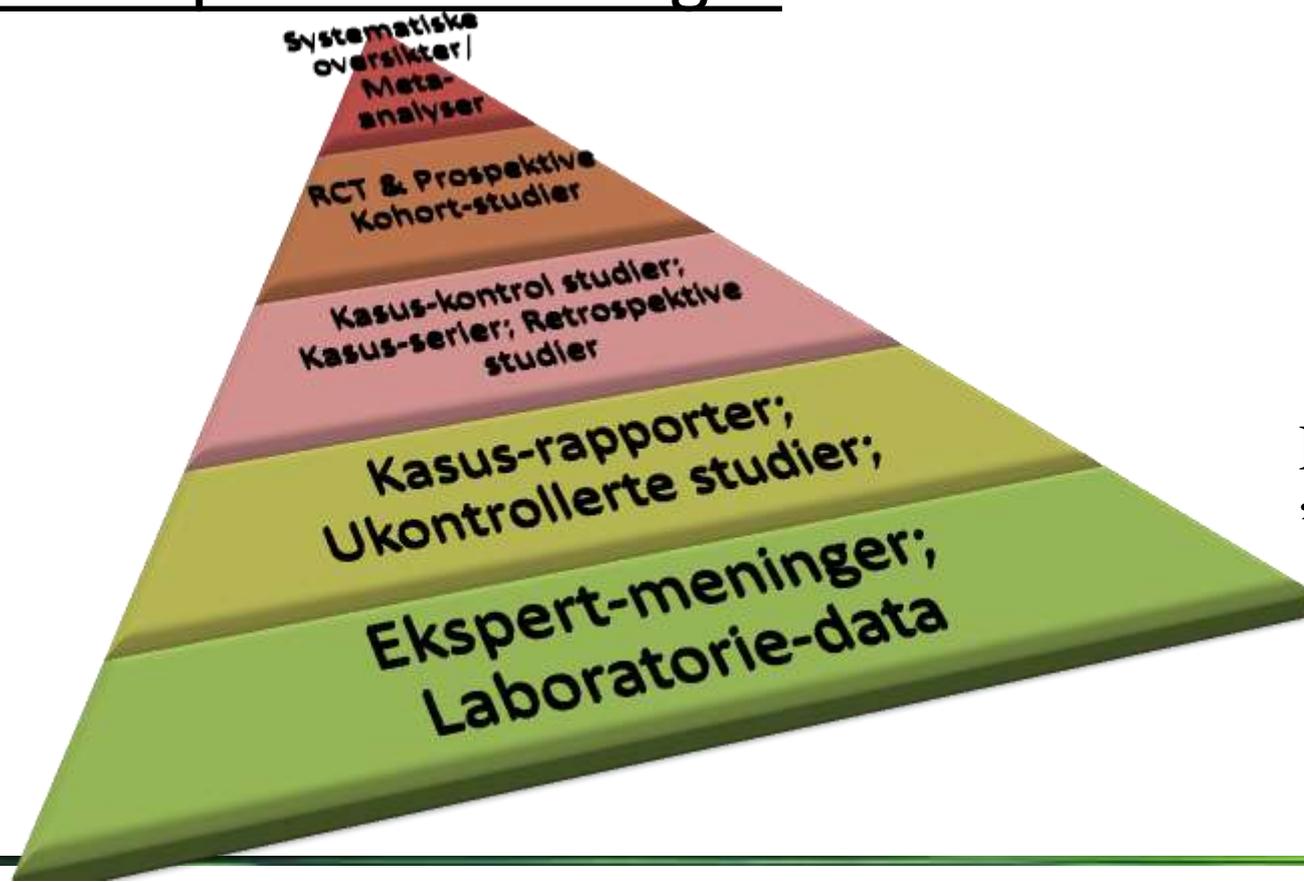
Evidens
”nivå 3”

Tiltro til medisinsk informasjon for å besvare kliniske problemstillinger

Evidens
”nivå 4”

Tiltro til medisinsk informasjon for å besvare kliniske problemstillinger

Evidens
”nivå 5”

Viktige budskap om klinisk praksis

*“Medicine is
a science of uncertainty and
an art of probability”*

Sir William Osler
John Hopkins Hospital
(1849-1919)

Usikkerhet
Sannsynlighet

*“Doubt is not a pleasant
condition, but certainty is
an absurd one”*

Voltaire
Frankrike, (1694-1778)

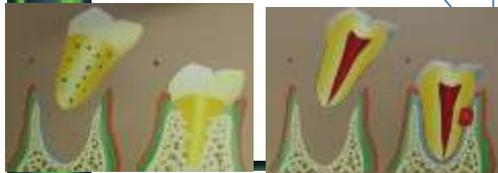
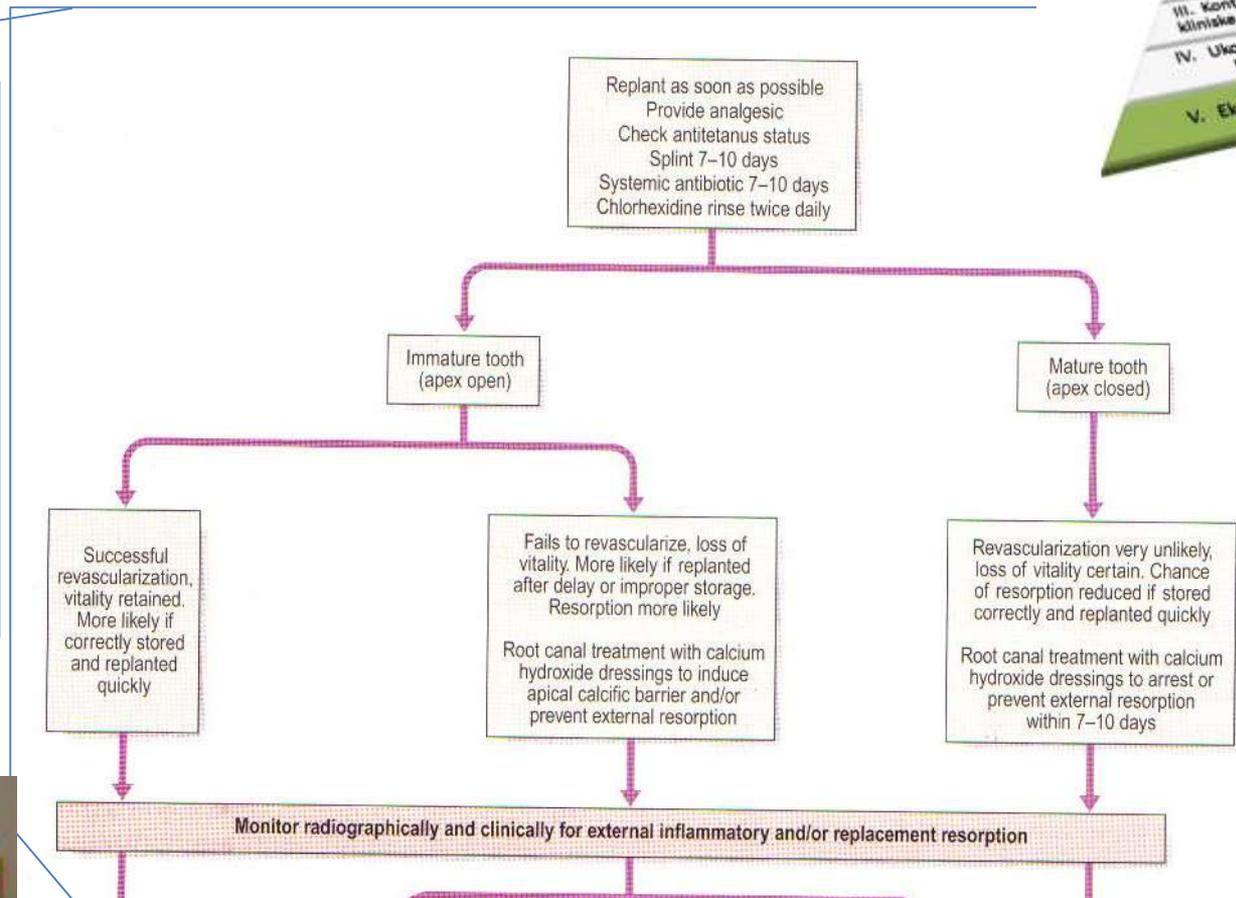
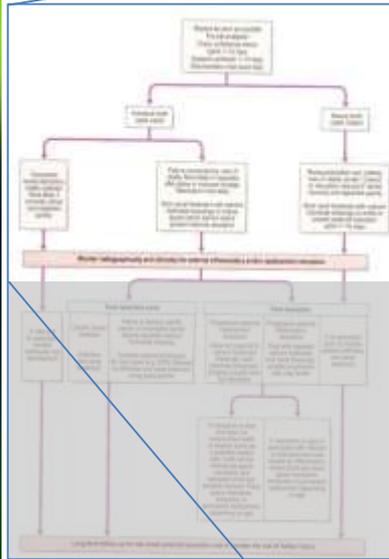

Under forutsetning av at det ikke er kjevebensfraktur:

- A. Sett alltid tanna tilbake på plass og vurder andre tiltak
- B. Sett bare tanna på plass hvis det er mindre enn 2 timer siden skaden
- C. Sett bare tanna på plass hvis den har vært oppbevart fuktig
- D. Sett bare tanna på plass hvis den er dekontaminert
- E. Sett bare tanna på plass hvis både B, C og D

**1. EN UTSLÅTT FORTANN PÅ EN UNG PASIENT –
DITT VALG AV TERAPI HAR EN LIVSLANG
KONSEKVENNS**

Gamle retningslinjer 1/2

Dekoronerer av ankyloserte tenner – ble beskrevet allerede i 1984

Surgical treatment of ankylosed and infrapositioned reimplanted incisors in adolescents

BARBRO MALMGREN, MIOMIR CVEK, MARGARETA LUNDBERG AND ANDERS FRYKHOLM¹

Departments of Pedodontics and Oral Roentgendiagnosis¹, Eastmaninstitutet, Stockholm, Sweden

Malmgren B, Cvek M, Lundberg M, Frykholm A: Surgical treatment of ankylosed and infrapositioned reimplanted incisors in adolescents. *Scand J Dent Res* 1984; 92: 391–9.

Abstract – A method for preserving the alveolar ridge of ankylosed and infrapositioned incisors and improving conditions for a subsequent prosthetic therapy is described and evaluated clinically and radiographically. The method involves removal of the crown and root filling from the root, which is retained and covered with a mucoperiosteal flap. Clinically, there were no postoperative complications and after the follow-up a satisfactory prosthetic restoration was performed in all cases, regardless of the degree of infraposition before treatment. Radiographically, no pathologic

- Hvis ikke kjeveortopedi er planlagt på sikt
- Hvis fortsatt kjevevekst – når infraposisjon $> \frac{1}{4}$ av normalposisjon
- Preserverer alveolarhøyden!

Dental Traumatology

Dental Traumatology 2012; 28: 88-96; doi: 10.1111/j.1600-9657.2012.01125.x

International Association of Dental Traumatology guidelines for the management of traumatic dental injuries: 2. Avulsion of permanent teeth

Lars Andersson¹, Jens O. Andreasen², Peter Day³, Geoffrey Heithersay⁴, Martin Trope⁵, Anthony J. DiAngelis⁶, David J. Kenny⁷, Asgeir Sigurdsson⁸, Cecilia Bourguignon⁹, Marie Therese Flores¹⁰, Morris Lamar Hicks¹¹, Antonio R. Lenzi¹², Barbro

Abstract – Avulsion of permanent teeth is one of the most serious dental injuries, and a prompt and correct emergency management is very important for the prognosis. The International Association of Dental Traumatology (IADT) has developed a consensus statement after a review of the dental literature and group discussions. Experienced researchers and clinicians from various specialties were included in the task group. The guidelines represent the current best evidence and practice based on literature research and professionals' opinion. In cases where the data did not appear conclusive, recommendations

<http://dentaltraumaguide.org>

The goal in delayed replantation is, ... to maintain alveolar bone contour

A screenshot of the website 'International Association of Dental Traumatology' (IADT) showing the 'Avulsion' section. The page includes a navigation menu with 'Trauma pathfinder', 'Primary Teeth', 'Permanent Teeth', 'Vocabulary', 'Information', and 'Sponsors'. The main content area shows a clinical photograph of a tooth avulsion, an anatomical diagram of a tooth being pulled out, and a text description: 'AVULSION The tooth is completely displaced out of Clinically the socket is found empty or fill coagulum.'

Pasientkasus #1: Dekoronering av ankylosert tann

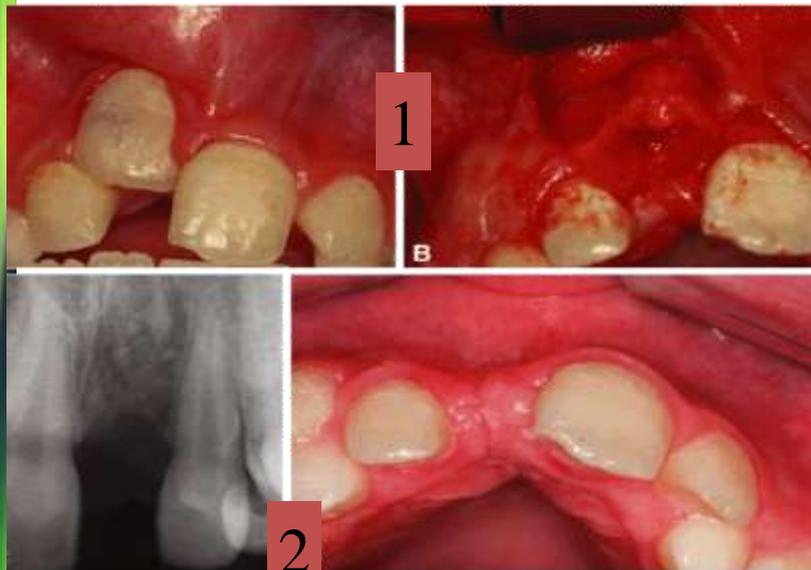

Pasientkasus #1: Dekoronering av ankylosert tann

Pasientkasus #1: Dekoronering av ankylosert tann

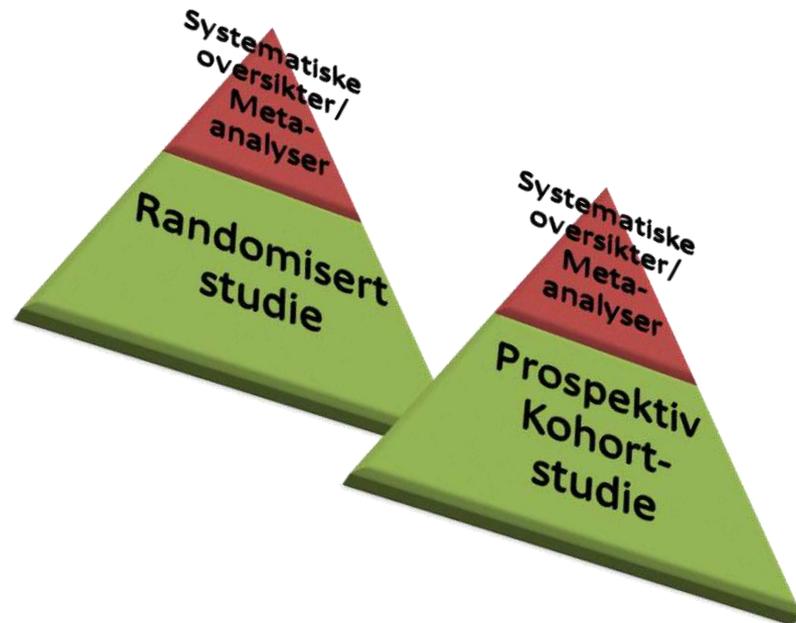
Pasient 11-år

2. Tre år senere

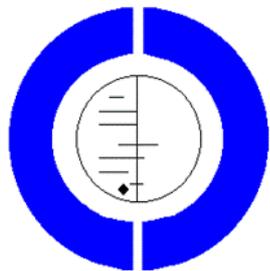
- Vertikal ben koronalt
- Vertikal dimensjon av alveolarprosessen bevart
- Rot har hatt proporsjonal apikal bevegelse

PROBLEMATIKK MHT EVIDENS FRA KLINISKE STUDIER – RANDOMISERTE STUDIER

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

Day P, Duggal M. Interventions for treating traumatised permanent front teeth: avulsed (knocked out) and replanted. n=3
Cochrane Database Syst Rev 2010

de Souza RF, ea. Interventions for treating traumatised ankylosed permanent front teeth. Cochrane Database Syst Rev 2010. N=0

Randomiserte kliniske studier

Er bare gjennomførbare hvis

1. Forskere er usikre* fordi det ikke foreligger entydige vitenskapelige data
2. Gode indikatorer for at en ny behandling er bedre enn en etablert metode (“kontroll”)

*“Equipoise” = ~ “faglig usikkerhet”

Randomiserte kliniske studier

Er bare gjennomførbare hvis

1. Forskere er usikre* fordi det ikke foreligger entydige vitenskapelige data
2. Gode indikatorer for at en ny behandling er bedre enn en etablert metode (“kontroll”)
3. Potensielle deltakere i studien har ingen preferanser mht behandlings-alternativene
4. Potensielle klinikere i studien har ingen preferanser mht behandlings-alternativene

*“Equipoise” = ~ “faglig usikkerhet”

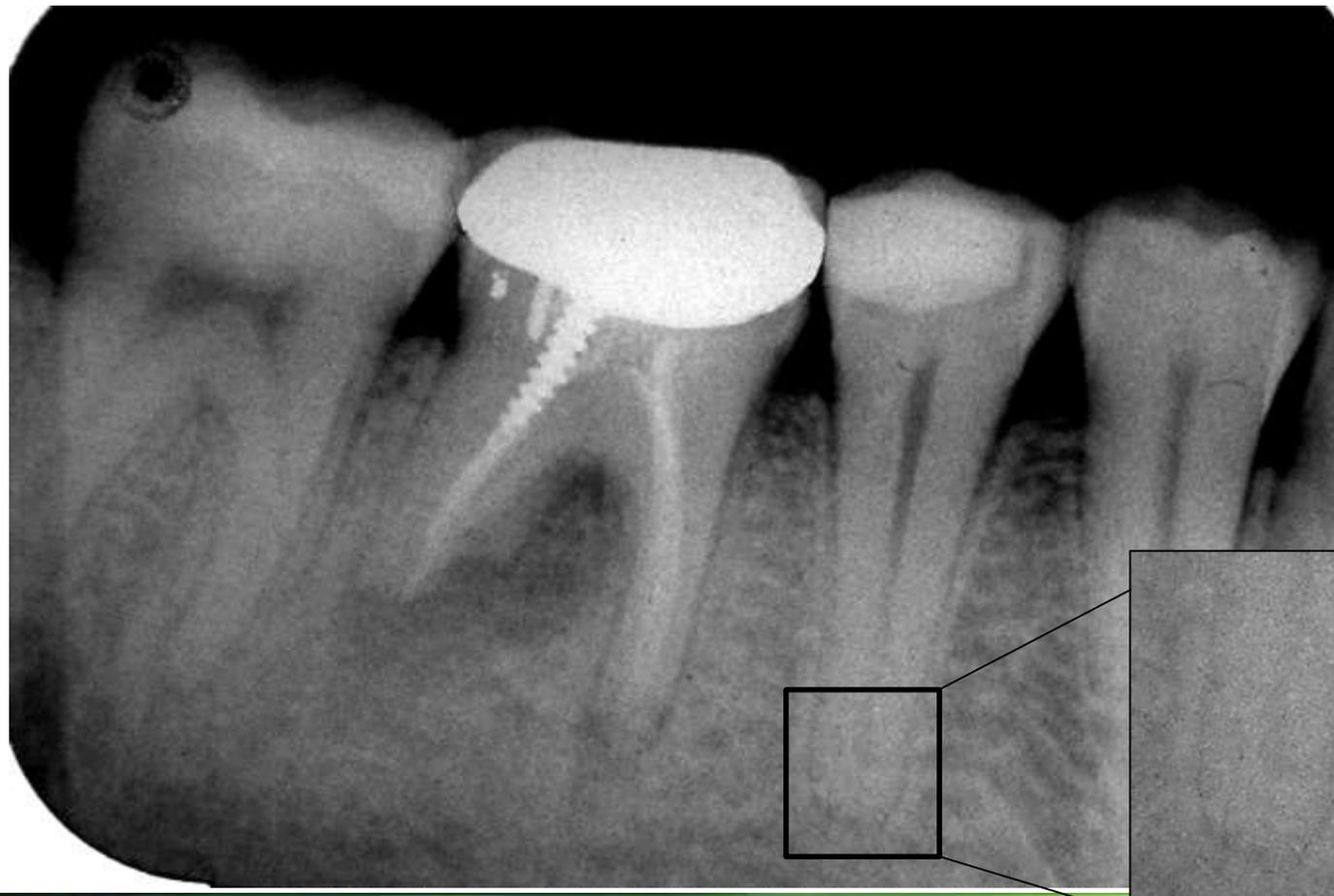

- Under forutsetning av at det er nok koronal tannsubstans igjen:
- A. En slik tann skal alltid først forsøkes revideres av en spesialist
 - B. En slik tann skal alltid først forsøkes revideres
 - C. En revisjon har så god prognose at det bør anbefales først
 - D. En revisjon er svært usikker, derfor kan ikke kostnaden forsvares
 - E. Et tannimplantat er alltid et bedre alternativ enn en revisjon

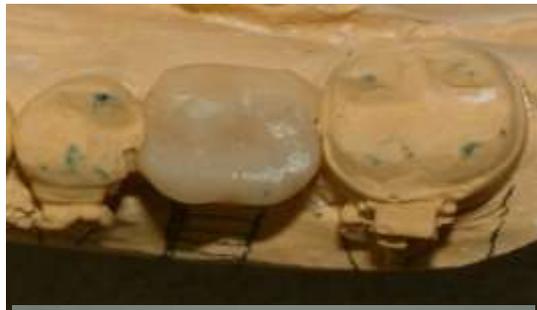

2. TANNA MED EN USIKKER ROTFYLLING – NÅR GJØR VI ENDOREVISJON FØR NY KRONE OG NÅR ANBEFALER VI HELLER EKSTRAKSJON?

Pasientkasus #2 : Usikker rotfylling

Pasientkasus #2 : Usikker rotfylling

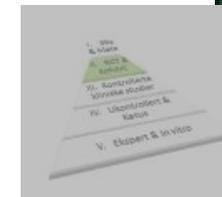

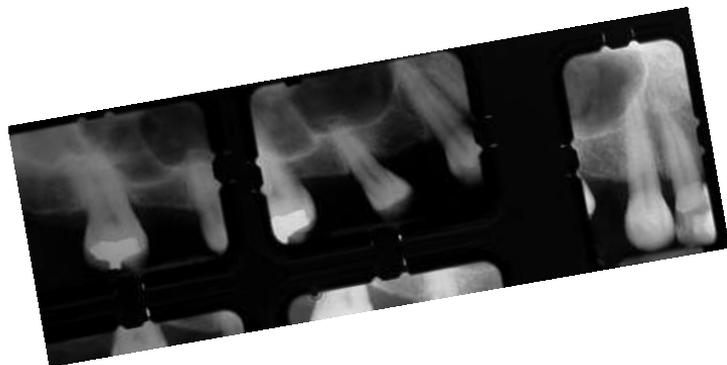
Pasientkasus #2 : Usikker rotfylling

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

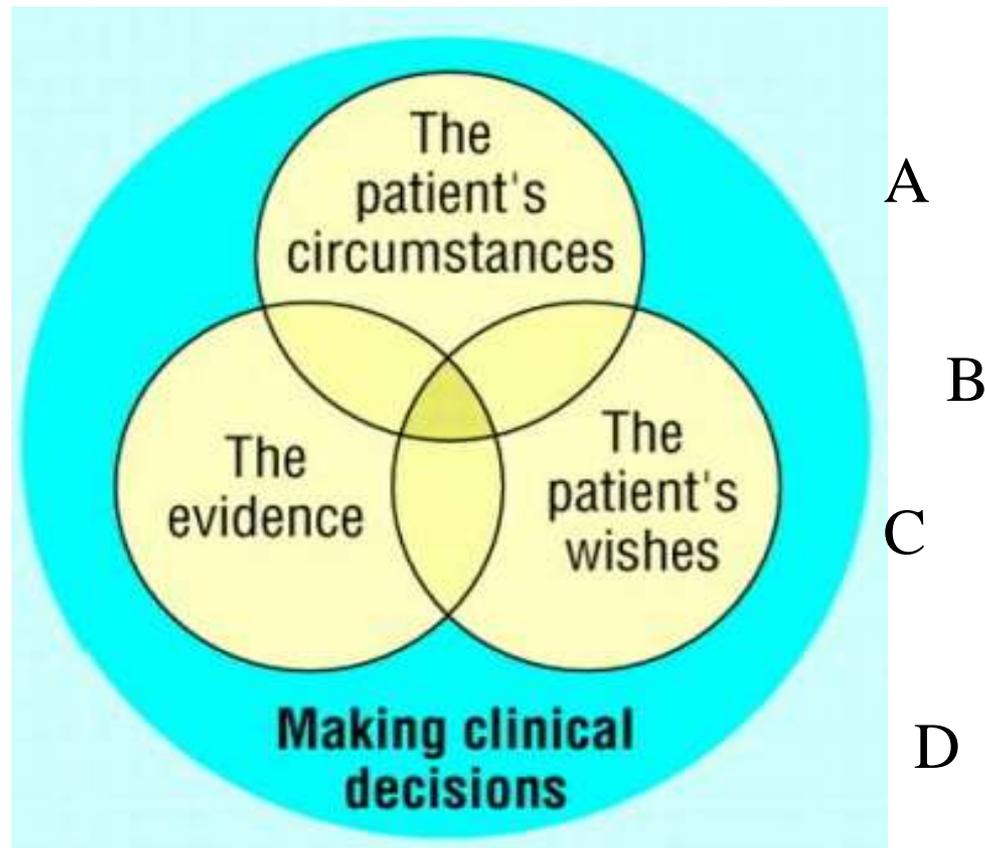
1. Setzer FC, Kim S. Comparison of long-term survival of implants and endodontically treated teeth. J Dent Res 2013; prepub
2. Tomasi C, et al. Longevity of teeth and implants - a systematic review. J Oral Rehabil 2008;35 Sup 1:23-32.
3. Blicher B, et al. Endosseous implants versus nonsurgical root canal therapy: a systematic review of the literature. Gen Dent 2008;56:576-80
4. Holm-Pedersen P, et al. What are the longevities of teeth and oral implants? Clin Oral Implants Res 2007;18 Sup 3:15-9.
5. Iqbal MK, Kim S. For teeth requiring endodontic treatment, what are the differences in outcomes of restored endodontically treated teeth compared to implant-supported restorations? Int J Oral Maxillofac Impl 2007;22 Sup:96-116.
6. Torabinejad M, et al. Outcomes of root canal treatment and restoration, implant-supported single crowns, fixed partial dentures, and extraction without replacement: a systematic review. J Prosthet Dent 2007;98:285-311.

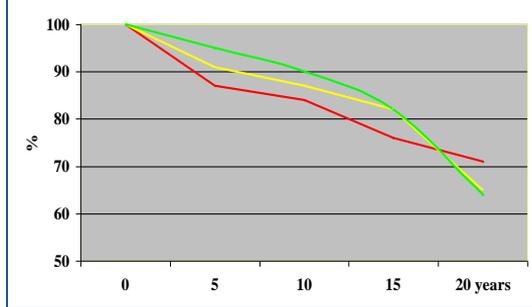

**PROBLEMATIKK MHT EVIDENS FRA KLINISKE STUDIER –
DET ER TIL SYVENDE OG SIST PASIENTEN SOM
BESTEMMER VALGET AV BEHANDLING**

Evidens- Basert Praksis:

Holdbarhet

Independent variables	Bivariate odds ratios	Bivariate significance	95% Confidence intervals bivariate odds ratios	Multi-variate odds ratios	Multivariate significance	95% Confidence intervals for multivariate odds ratios
Age group						
20-30	-	-	-	-	-	-
30-40	2.32	**	1.15 - 3.13	2.52	**	1.35 - 3.33
+40	2.63	***	1.43 - 3.08	2.63	***	1.83 - 3.8
Gender						
Male	-	-	-	-	-	-
Female	2.42	**	1.61 - 2.79	2.12	**	1.91 - 2.9
Material						
Amalgam	-	-	-	-	-	-
Composites	1.12	NS	0.13 - 1.56	1.42	NS	1.13 - 1.96
Glass ionom.	3.12	***	2.52 - 4.34	5.65	**	4.67 - 7.23
Dentists						
#1	-	-	-	-	-	-
#2	1.34	NS	0.35 - 1.61	1.04	NS	1.35 - 2.01
Location						
Mandible	-	-	-	-	-	-
Maxilla	1.55	*	1.17 - 2.04	1.15	*	1.57 - 2.14

Risikofaktorer

Sannsynlighet resultat

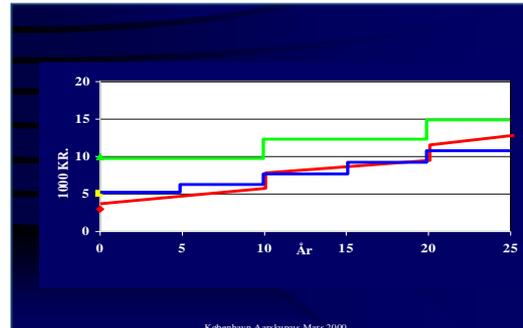
Tannlege: pasient relasjon
To-veis kommunikasjon
 ←-----→

Bli enige om b.h.plan
→ informert samtykke

Endring livskvalitet

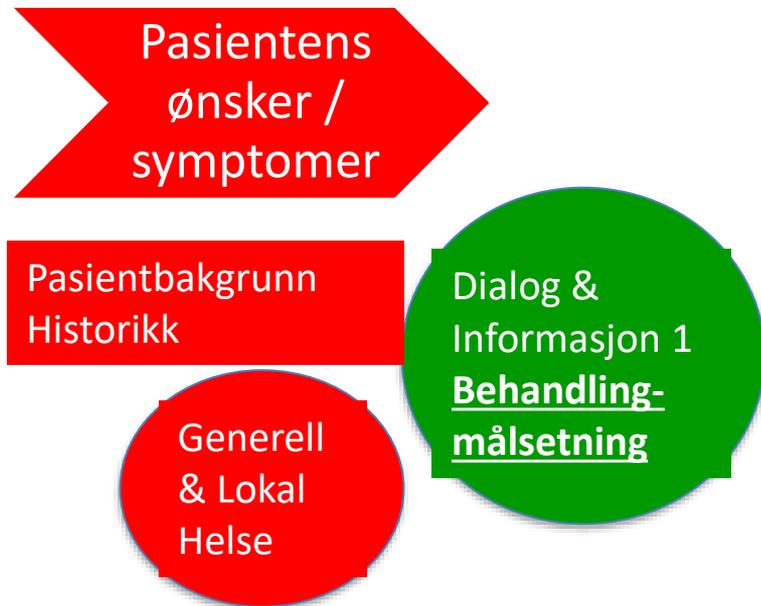

Kostnader & -over tid

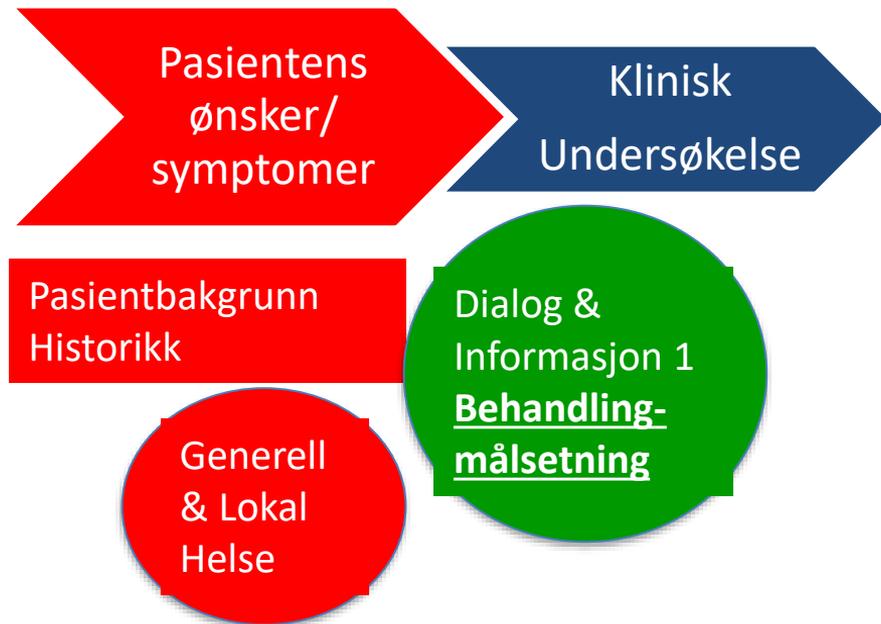
Verst mulig scenarier

God Klinisk praksis – 1/5

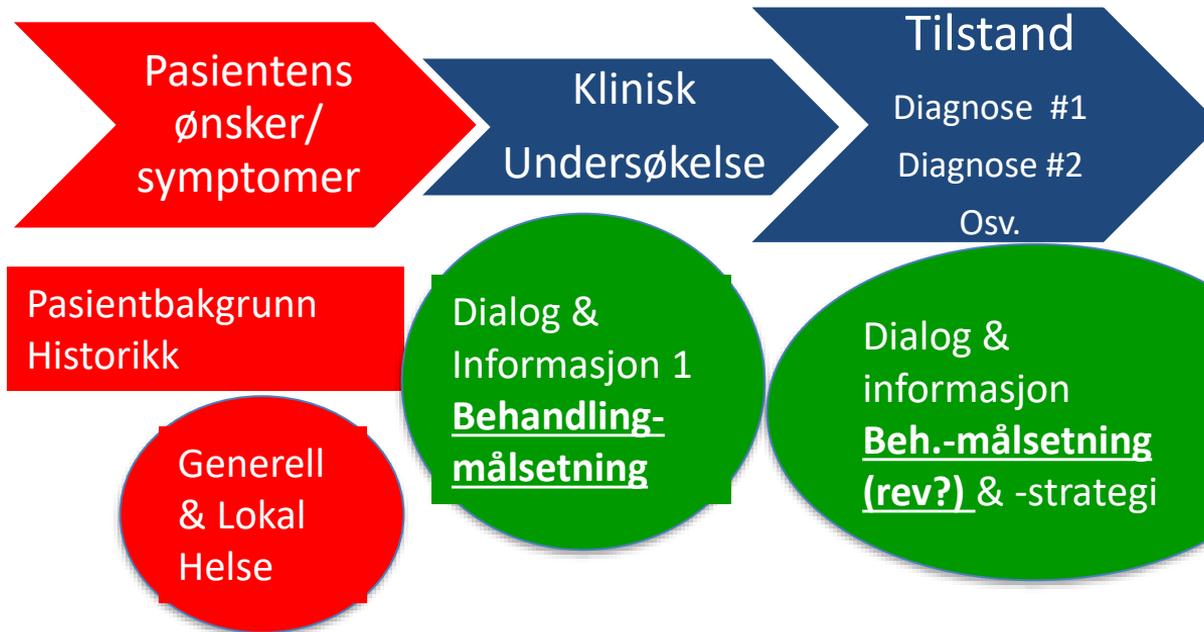
- Ønsker
- Preferanser
- Prioriteringer
- Forventninger

God Klinisk praksis – 2/5

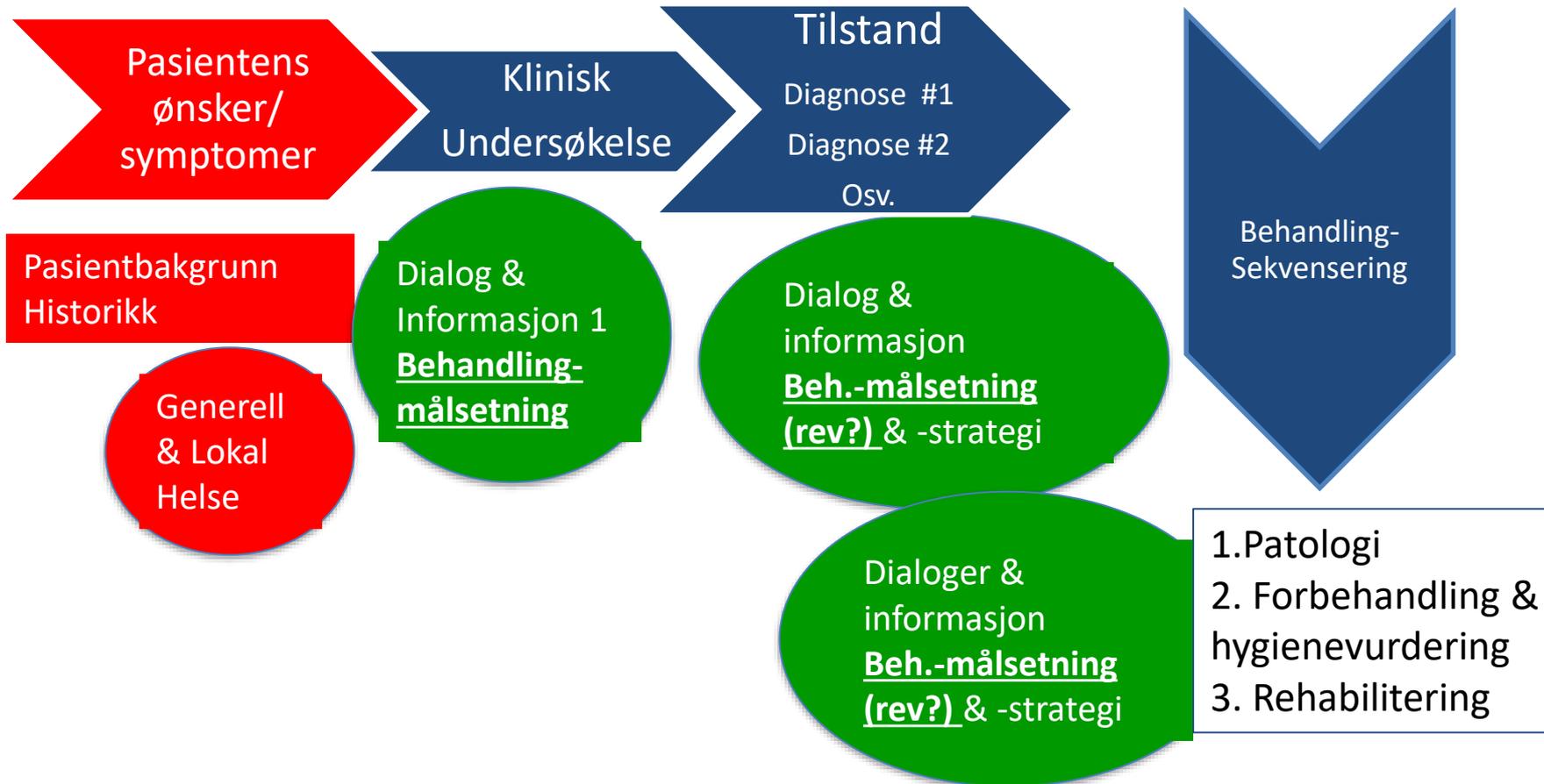
- Kliniske funn
- Røntgenfunn
- Diagnostiske tester
 - Gyldighet
 - Gevinst
- Patologi
- Dysfunksjon
- Disharmoni
- Psykologi

God Klinisk praksis – 3/5

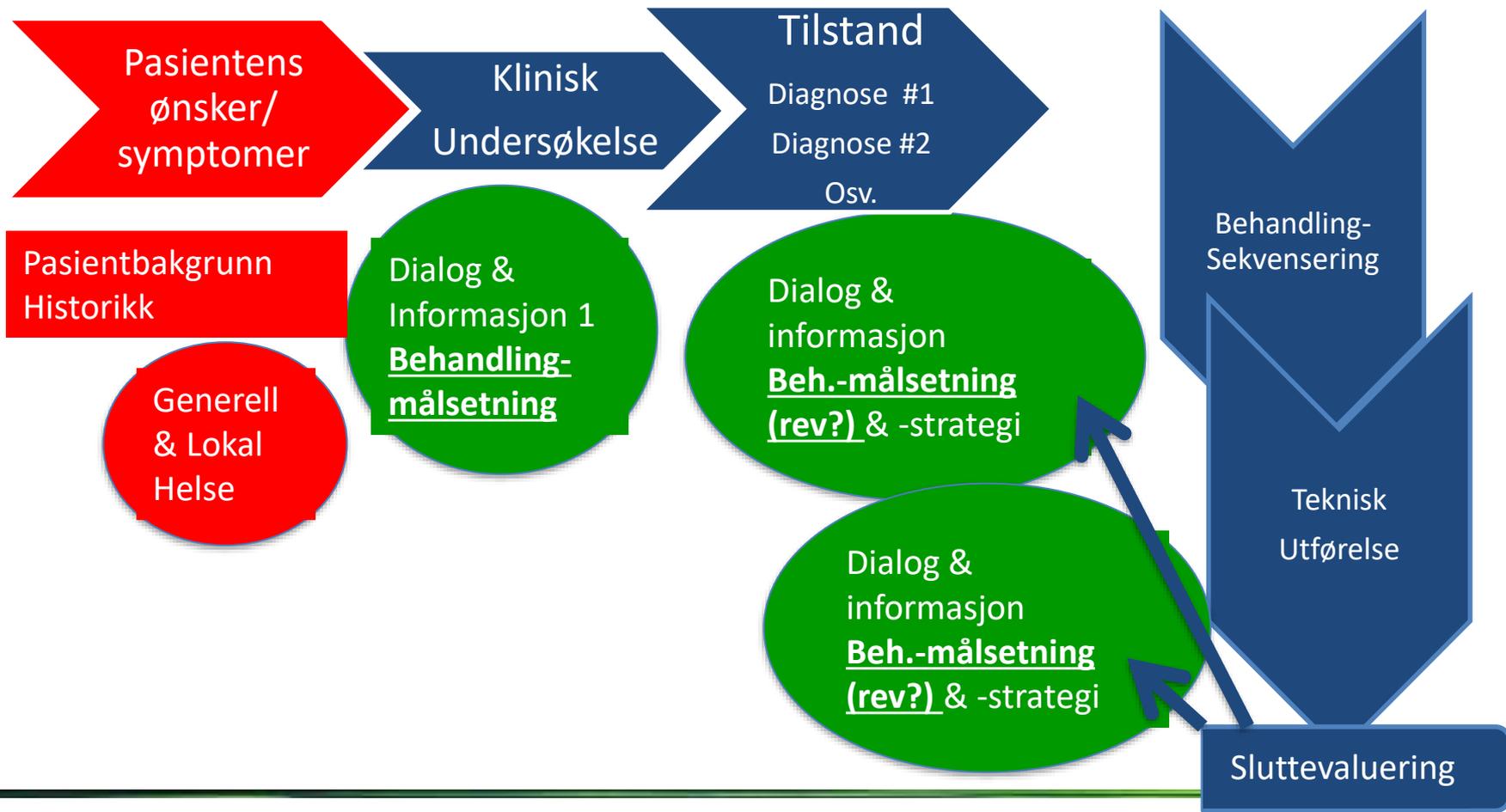

- Kliniske funn
 - Røntgenfunn
 - Hygienevurdering
 - Behandlingsalternativ
 - Antatt prognose
 - Kostnadsoverslag
 - Evt. refusjoner
 - Evt. henvisninger
- Informasjon:
- Forebygging av skader
 - Begrensning av skadeutvikling
 - Opplæring i egenomsorg
 - Informert samtykke

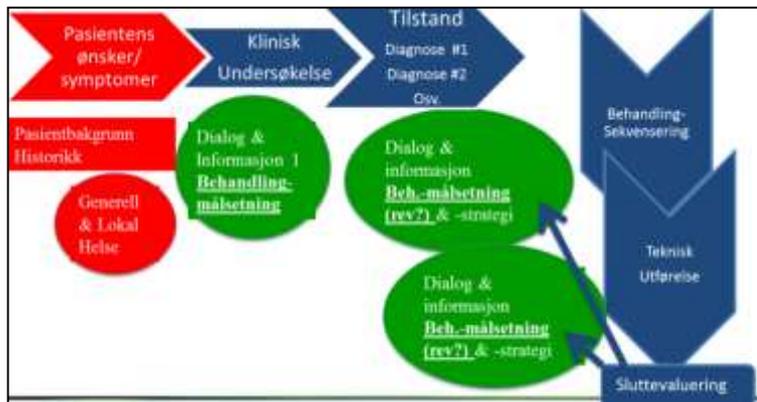
God Klinisk praksis – 4/5

God Klinisk praksis 5/5

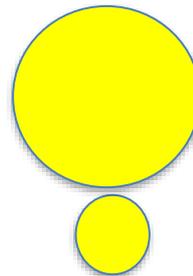
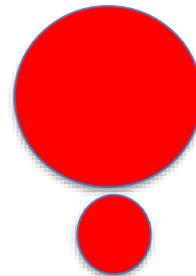

God klinisk praksis : pasient ønsker vs. behov

Ønsker

Behov

«Nødvendig (tann)-behandling»

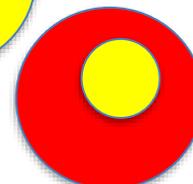
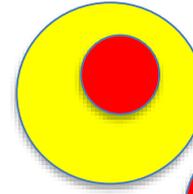
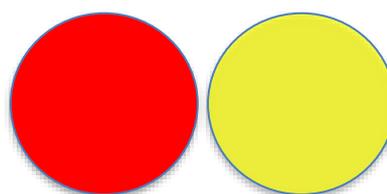
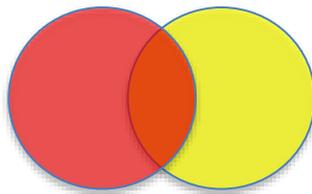
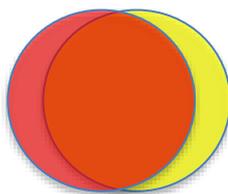
Ønsker & behov samstemt

Ønsker & behov delvis samstemt

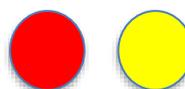
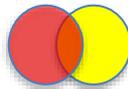
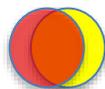
Ønsker & behov dårlig samstemt

Ønsker & behov ikke samstemt

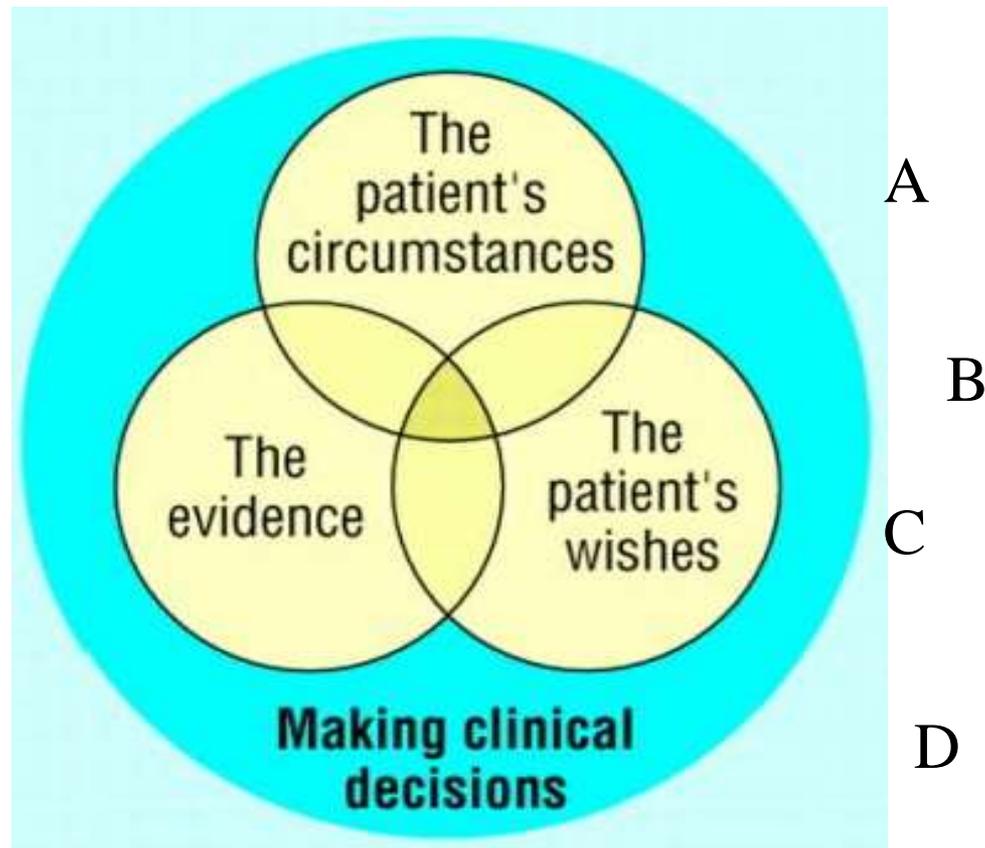
Ønsker en liten del av stort behov, eller omvendt

Lite ønske & behov

Evidens- Basert Praksis:

God klinisk praksis

- B • Gi pasienten medbestemmelsesrett etter informasjon om diagnoser, alternativer, prognoser, kostnader og eventuelle refusjoner
- C • Gi den beste behandling ut fra dagens kunnskapsgrunnlag og faglig konsensus
- C/D • Bevare vev
- D • Opprettholde funksjon, estetikk og sikre pasientens sosiale funksjon
- D • En optimal og adekvat behandling ut fra forsvarlig klinisk skjønn og pasientens forutsetninger og behov
- D • Sikre pasienten rett behandling og samtidig ikke påføre ham/henne unødig tidstap eller utgifter

”Relativ god” klinisk praksis finnes ikke

FAGARTIKKEL

Nor Tannlegeforen Tid 2004; 114: 554-9

Harald M. Eriksen, Ida Koll-Frafjord og Ingvild Nærum Heier

Diagnostikk og behandlingsplanlegging

Eksempler på variasjon i forslag til tannbehandling

Beskrev to konsepter:

Forsvarlig minimumsbehandling

&

Optimal behandling («tid og økonomi spiller ingen rolle»)

TV 2 hjalp neppe noen tannlege

I desember i fjor hadde programposten «TV 2 hjelper deg» et innslag som forteller om til dels svært varierende behandlingstilbud og priser hos Oslo-tannleger. En professor fra Oslofakultetet ble opp konsulert for å gi sin vurdering av behandlingsforholdene til serien. Hans uttalelser i programmet har vakt negative reaksjoner, og han ble også innkalt til NITs etiske råd. I mars innkalte Oslo tannlegeforening til møte om saken. Det ble fullt hus.

Det som kommer frem i TV 2-innslaget er at in av de tre tannlegene, som jobber ved Kolmannskollen og Gal-leri Oslo Klinken, har presentert noenlunde like forslag til behandlingstilbud til svært samme pris, mens den siste tannlegen, som arbeider ved Byporten Tannlegesenter, har levert et mye mer omfattende behandlingstilbud til en langt høyere pris.

Rollen til Institutt for klinisk odontologi
Når TV 2 henvender seg til Institutt for klinisk odontologi, blir de bedt om å lage et eget behandlingstilbud, og å kommentere de behandlingstilbudene som TV 2-journalisten har innhentet hos de tre andre tannlegene. Oppgaven gikk av Instituttet til professor i karologi, Morten Bykke.

I sendingen omtaler han de førstnevnte behandlingstilbudene som gode, men han sier at det siste tilbudet er altfor omfattende. Når det så klart ikke ligger faglige vurderinger til grunn, er det nærliggende å tro at dette skyldes økonomiske motiver, sier Bykke, og legger til, som et råd til alle som er på jakt etter en tannlege: – Snyr omna Gule sidet. Der er det markedspriser som rår. Ring heller venter eller kjenn og spør om de har en tannlege å anbefale.

Burde vært mer nyansert. Byportens Tannlegesenter, Biogen Tannlegesenter og Sæntrendslag Tannlegesenter har etter TV 2s sending henvendt seg til NITs råd for tann-

legestikk, idet det blant annet påpekes at Bykke ikke har tatt kontakt med de gjeldende tannleger for å høre uttalelser. Det vises til paragraf 17 i det etiske regelverket, som omhandler tannlegers forhold til kolleger, der det heter at: For en tannlege omgir/hjelper, eller uttaler seg om en tidligere behandling, skal – om mulig – tannlegen kontakte gjeldende kollega.

Et slikt punkt konkluderer Rådet, selv om det her dreier seg om en person som er konsulert som behandlingstilbud, med at tannlege Bykke burde tatt kontakt med de tannleger som hadde utarbeidet behandlingstilbudene før han karakteriserte disse. Rådet synes også at Bykke

Instituttets rett og plikt til å uttale seg i faglige spørsmål er ulik.

DEN NORSKE TANNLEGEFORENING TIDENDE

INNHOLD: RETTLINGER / KUNSP OG SALG / HENVISNINGER / LE

«ikke stol på tannlegen!»

Gratisvisen Avisa til Oslo hadde på senestemeren et opplag som har fire forskjellige tannleger fikk forståelsen av å ha fra tre prøvetenere ved Det odontologiske fakultet i Oslo konkluderte med å gi kariesoperasjon krevede omgående hilingsterapi. De enige let verkte, i håp om at den unge mannen som ikke hadde vært hos tannlegen, skulle ta skjeen i en annen hånd. Forbrukerrådet fulgte opp til Statens helsevesen om at det blir tatt affære overfor tannlege Kåre Stig dermed ny uttalelser, hvorpå Alltidposten skriver om de

Ikke stol for mye på tannlegen

Hele 17 av 20 tannleger gir for dårlig behandling. Mange overser store hull, mens andre foreslår unødvendig behandling.

Skrevet av Soorre Schjerveberg
Pluss: Praksiser og tannlege Elizabeth Gønter fortalte tannlegene blant annet om de problemer og den skyldelidende som den angjeldende tannlege fra Byportens Tannlegesenter har alle etter helsevesen.

17 av 20 tannleger ga dårlig behandling

OVERSER HULL: 17 av 20 tannleger gir for dårlig behandling. Viter en ny undersøkelse. ILLUSTRASJONS FOT

Mediehuset

Publisert 21.03.2011 10:10
Sist oppdatert 21.03.2011 10:10

Samme tenner - helt forskjellig behandling

Ikke tannleger foreslår helt forskjellig behandling på de samme tennene. – Du kan ikke stole på tannlegen din, mener Forbrukerrådet.

doktoronline

Forum Kvit Hjerte Infeksjon Medikament

Domme: 11. januar 2011

Vil du nytt innhold? Påmeldinger for bruk av Doktor Online forum

2011 ekspert
Et ekspertinnlegg på Doktor Online finner du 14 dager etter som overfor din spørsmål. Tjenesten koster 149 kroner per spørsmål, og du er selvfølgelig helt anonym. Det er gratis å stille spørsmål til spesialist Håvard Dæhli, og det går an å stille i forumet.
[Les mer om ekspertene, og send oss dine spørsmål her.](#)

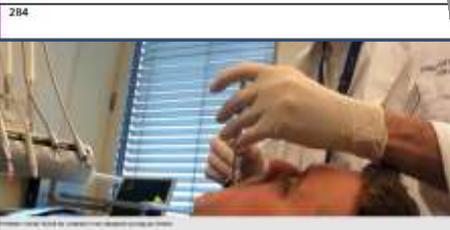
Tannhelse

10 av 10 5 4 3 2 1

eg like om din tannhelse 1. mai 2010 0 svar 108 vis 9 mar 2011

Professor Morten Bykke i «TV 2 hjelper deg» 1. desember 2004. Bildet er hentet fra TV 2s sending.

Tannleger stryker i test

De tre best av tannleger er blitt svært sparsomt. Tannleger oppgirer ikke hull, og 40-50 av dem behandler hull som de

TULL MID HULL: Forbrukerrådetes siste undersøkelse avdekket store og bekymringsverdige kvalitetsforskjeller. Foto: Skjerve

Tannleger vil behandle hull som ikke finnes

Test av tannleger avslører graverende forhold. Sjekk resultatene.

1. skole: Målfrid Stordvik / AISC Nyheter

Under forutsetning av at rotfyllingen virker godt obturert klinisk og radiologisk og uten periapikale funn samt symptomfrihet anbefales:

- A. Revisjon uansett dersom den har vært eksponert mer enn 3 mnd
- B. Revisjon uansett dersom den har vært eksponert mer enn 1 uke
- C. Revisjon hvis man kan vinne mer retensjon til en rotstift
- D. Revisjon bare hvis utførelsen virker teknisk enkel
- E. Ikke å revidere rotfyllingen

3. MÅ EN EKSPONERT TANNROT SOM ER ROTFYLT REVIDERES FØR KRONETERAPI?

Pasientkasus #3 : Revisjon eller ikke

Pasientkasus #3 : Revisjon eller ikke

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

Is endodontic re-treatment mandatory for every relatively old temporary restoration?

A narrative review

David Kelnan, DMD, MSc, PhD, MHA; Joshua Meshonov, DMD; Ami Smidt, DMD, MSc

Endodontists long have considered the success of endodontic treatment to be influenced by the quality of the coronal restoration. Researchers have recommended sealing of coronal restorations to prevent microorganisms in the oral environment from recolonizing the canal system and to bar nutrients in the oral environment from supporting microorganisms left in the canal system after treatment.¹ A possible association between coronal leakage and endodontic failure was first reported by Marshall and Massler² in their radioisotope leakage study of extracted endodontically treated teeth. The interest in microleakage subsequently developed into a major thrust of endodontic research, and by the 1980s, almost 20 percent of the articles published in *Journal of Endodontics* dealt with this issue. However, the majority of these studies were conducted as short research projects by graduate students who used a diverse array of methods, thereby making comparisons difficult. Indeed, the studies

ABSTRACT

Objectives and Background. In this review, the authors examine whether there is any decisive evidence to support the revision of root fillings that have been exposed to the oral environment for more than three months, undertaken solely because of suspicions of microleakage. Researchers in numerous endodontic studies have addressed the evaluation of coronal microleakage by using different tracers and techniques. The need to achieve a tight, permanent coronal seal as soon as possible after the completion of endodontic treatment is obvious. However, the clinical importance of microleakage studies recently has been questioned because of their wide range and even contradictory results, and findings from only a few clinical investigations have demonstrated a clear relationship between the endodontic success rate and failure rate owed to coronal microleakage in cases involving high-quality endodontic therapy.

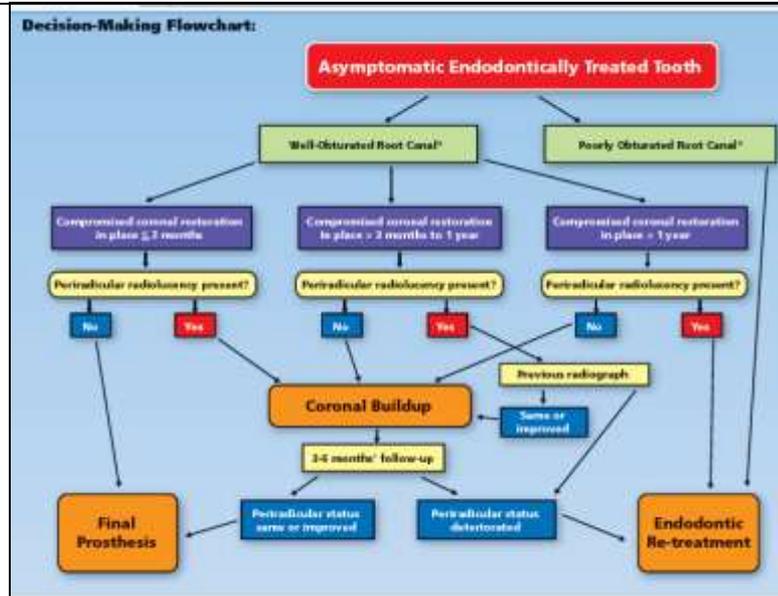
Methods. The authors analyzed commonly cited articles regarding the clinical relevance of microleakage studies and the success rate of teeth with compromised restorations.

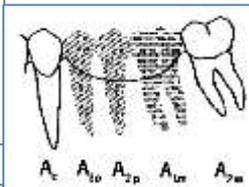
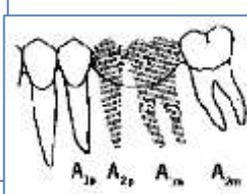
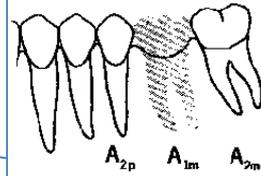
Conclusions. In a review of the literature, the authors found no clear evidence to support immediate replacement of well-obtreated endodontic treatment that has lasted more than three months solely because of suspicions of microleakage. It may be prudent in such cases to make a new coronal restoration immediately and to observe the tooth for at least three months before placing the permanent crown.

Key Words. Microleakage; coronal restoration; endodontic success.

JADA 2011;142(4):391-396.

Guide for the clinician's decision making regarding endodontic revision of asymptomatic teeth.

Ante IH. The fundamental principles of abutments. *Michigan State Dent Soc Bull 1926; 8:*
 14-23: The total periodontal membrane area of the abutment teeth must equal or exceed that of the teeth to be replaced. The length of the periodontal membrane attachment of an abutment tooth should be at least $\frac{1}{2}$ or $\frac{2}{3}$ of that of its normal root attachment.

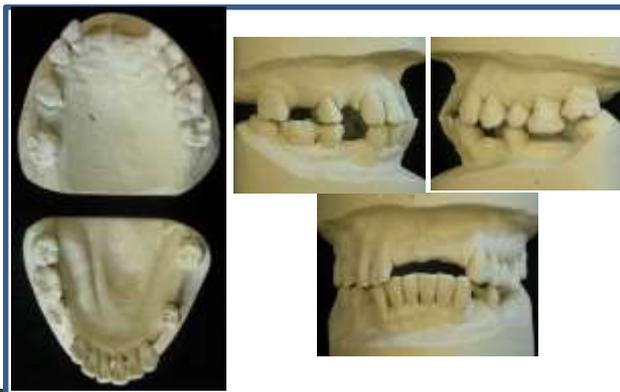
- A. En tann er uegnet som pilar hvis festetapet er >30%
- B. En tann er uegnet som pilar hvis festetapet er >40%
- C. En tann er uegnet som pilar hvis festetapet er >50%
- D. En tann er uegnet som pilar hvis festetapet er >60%
- E. En tann er uegnet som pilar hvis festetapet er >70%

4. HVOR MYE PERIODONTALT FESTETAP ER FOR MYE FESTETAP FOR EN BRO?

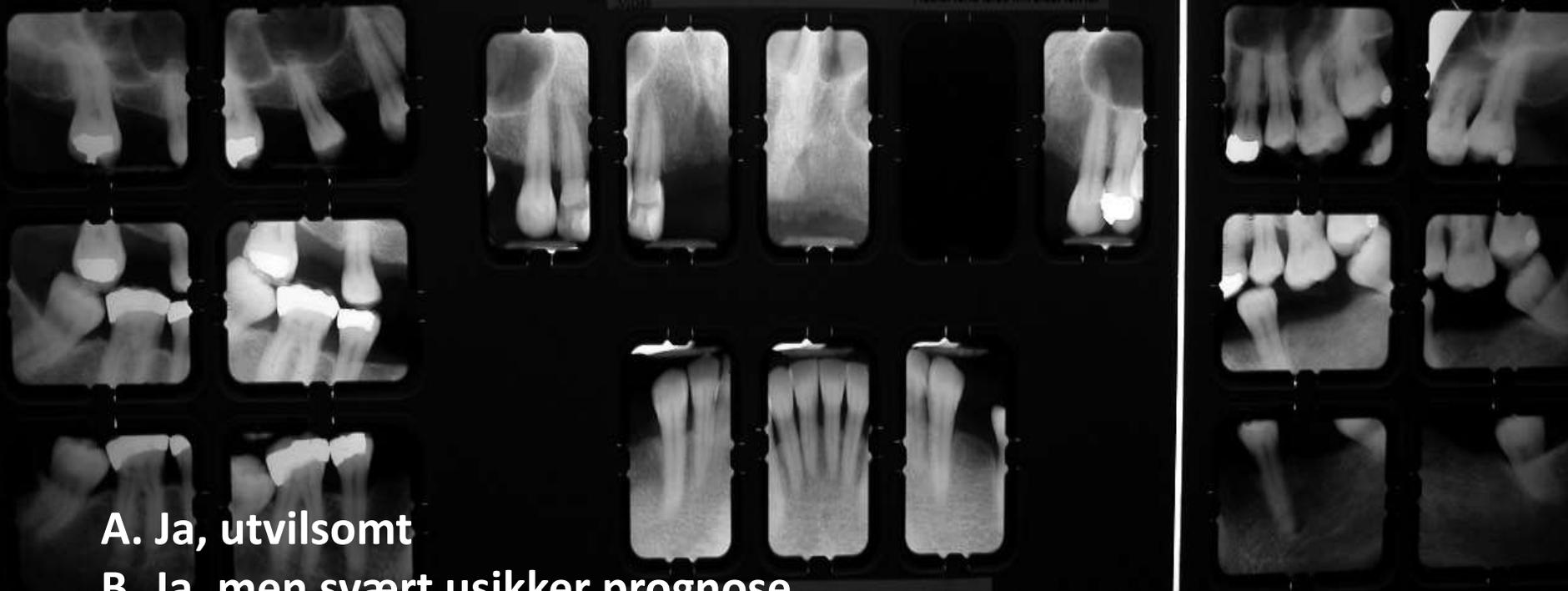
Pasientkasus #4 : Periodontalt feste

Med partiell protese

Uten partiell protese

Fast bro i Okj? (Periodontalbehandling ferdig og hygienen er OK)

- A. Ja, utvilsomt
- B. Ja, men svært usikker prognose
- C. Utfører bare dersom pasienten bærer risikoen
- D. Nei, prognosen er for usikker
- E. Nei, av andre grunner

Pasientkasus #4 : Periodontalt feste

Pasientkasus #4 : Periodontalt feste

Vitenskapelig kunnskap og evidensiv

Martina Lulic
Urs Brägger
Niklaus P. Lang
Marcel Zwahlen
Giovanni E. Salvi

Ante's (1926) law revisited:
a systematic review on survival rates
and complications of fixed dental
protheses (FDPs) on severely reduced
periodontal tissue support

Authors' affiliations:

Martina Lulic, Urs Brägger, Niklaus P. Lang,
Giovanni E. Salvi, Department of Periodontology &
Fixed Prosthodontics, School of Dental Medicine,
University of Bern, Bern, Switzerland
Marcel Zwahlen, Department of Social and
Preventive Medicine Division of Epidemiology and
Biostatistics, University of Bern, Bern,
Switzerland.

Correspondence to:

Giovanni E. Salvi
Department of Periodontology & Fixed
Prosthodontics
School of Dental Medicine
University of Bern
Preiburgstrasse 7 CH-3010
Bern
Switzerland
Tel: +41 31 652 35 57
Fax: +41 31 652 49 15
e-mail: giovanni.salvi@zmk.unibe.ch

Key words: fixed dental prosthesis, fixed partial denture, fixed prosthodontics, fixed reconstruction, oral rehabilitation, periodontal disease, periodontal support, periodontitis

Abstract

Background: In subjects suffering from generalized severe periodontitis, only a few teeth may be treated and used as abutments for fixed dental protheses (FDPs).

Objective: To systematically review the impact of severely reduced, but healthy periodontal tissue support on the survival rate and complications of FDPs after a mean follow-up time of at least 5 years.

Search strategy: Publications considered for inclusion were searched in MEDLINE (PubMed) and relevant journals were hand searched. The search was performed in duplicate and was limited to human studies published in the dental literature from 1966 up to and including September 2006. Only publications in English, in peer-reviewed journals, were considered. Abstracts were excluded.

Selection criteria: Prospective and retrospective cohort studies were included. The primary outcome measure included survival rates of FDPs and abutment teeth, whereas biological and technical complications of FDPs and abutment teeth represented secondary outcome measures.

Data analysis: Summary estimates of survival rates and of biological and technical complications were calculated after 5 and 10 years.

- Many teeth with substantially reduced periodontal tissue support have been extracted and replaced needlessly instead of being used as abutment teeth for FDPs
- Tooth mobility per se does not represent a pathological condition

- A. Helkeram er langt bedre enn metall-keram
- B. Helkeram og metall-keram er nesten likeverdige, men helkeram er noe bedre
- C. Helkeram og metall-keram er likeverdige så pasienten får bestemme
- D. Metall-keram og helkeram er nesten likeverdige, men MK er noe bedre
- E. Metall-keram er langt bedre enn helkeram

5. DEN NYE BROEN – BØR IKKE HELKERAM NÅ KUNNE ERSTATTE METALL-KERAMET?

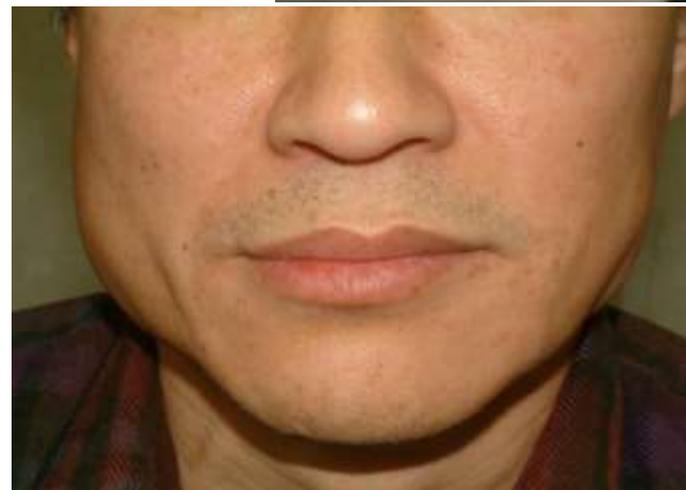
Vil du unngå dette?

Vil du unngå dette?

Da skal du holde deg unna disse to:

Pasientkasus #5 : Helkeram e. kjeveortopedi

Hvor kritisk skal man være v/ estestikk-vurdering?

Mer?

Hvor kritisk skal man være v/ estetik-vurdering?

Mer?

Hvor kritisk skal man være v/ estestikk-vurdering?

Zirconia til fresing utviser stor variasjon!

		%	
TZP*	ZrO ₂ / Y ₂ O ₃	95 / 5	TZP=(tetragonal zirconia polycrystals)
TZP-A	ZrO ₂ / Y ₂ O ₃ / Al ₂ O ₃	~95 / ~5 / 0.25	
FSZ	ZrO ₂ / Y ₂ O ₃	90 / 10	FSZ= Fully stabilized zirconia
PSZ	ZrO ₂ / MgO	96.5 / 3.5	PSZ= Partially stabilized zirconia
ATZ	ZrO ₂ / Al ₂ O ₃ / Y ₂ O ₃	76 / 20 / 4	ATZ= Alumina toughened zirconia

Gir stor variasjon mht:

Frakturmotstand

Hardhet

Kornstørrelse

Tensjonstyrke

Elastisitetmodul

Opasitet

Sintringstid

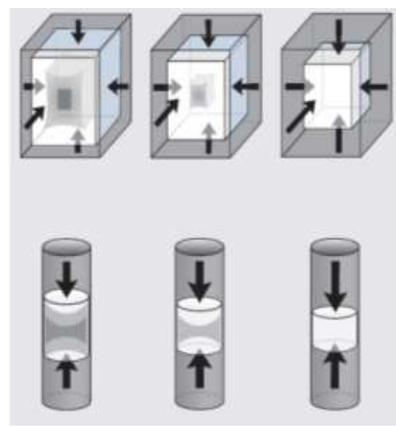
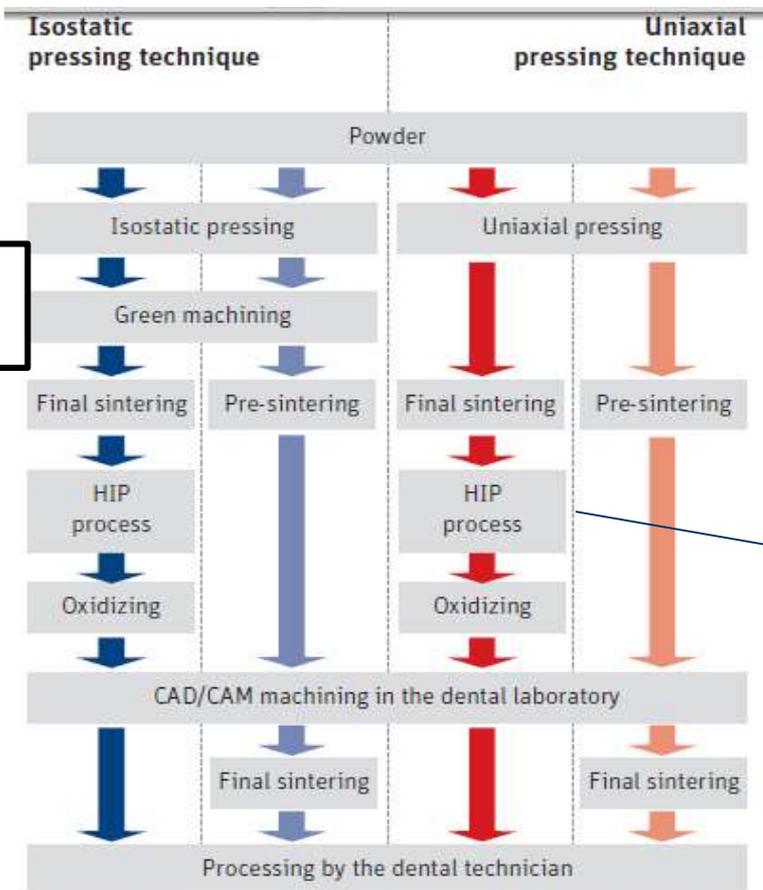
Ingen myndigheter sjekker:

- Keramkompatibilitet
- Optimal kjerne-ytterlag tykkelser
- Egenskaper vs forventet bruk i odontologi

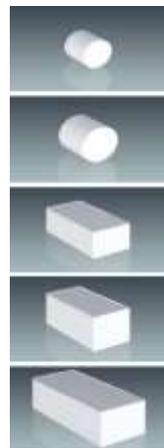
Zirconia til fresing utviser stor variasjon!

Partielt sintret

Isostatisk kompresjon

Uniaksial kompresjon

(HIP process: hot isostatic post compaction)

Slutt-sintring: ~1350°C (Cercon)
-1500°C (Lava) -1530°C (Vita)

Zirconia substrater for fresing måles ulikt!

3 punkt

4 punkt

biaksial bøyetest

CAM fabrikerte keram-restaureringer – vil vi oppleve problemer i fremtiden?

Proc Inst Mech Eng H, 2005 Jul;219(4):233-43.

Near-surface damage--a persistent problem in crowns obtained by computer-aided design and manufacturing.

Rekow D, Thompson VP.

College of Dentistry, New York University, New York, NY, USA. edr1@nyu.edu

Abstract

Robust dental systems obtained by computer-aided design and manufacture (CAD/CAM) have been introduced and, in parallel, the strength of the ceramic materials used in fabricating dental crowns has improved. Yet all-ceramic crowns suffer from near-surface damage, limiting their clinical success, especially on posterior teeth. Factors directly associated with CAD/CAM fabrication that contribute to the degree of damage include material selection and machining parameters and strategies. However, a number of additional factors also either create new damage modes or exacerbate subcritical damage, potentially leading to catastrophic failure of the crown. Such factors include post-fabrication manipulations in the laboratory or by the clinician, fatigue associated with natural occlusal function, and stress fields created by compliance or distortion within the supporting tooth structure and/or adhesive material holding the crown to the tooth. Any damage reduces the strength of a crown, increasing the probability of catastrophic failure. The challenge is to understand and manage the combination of competing damage initiation sites and mechanisms, limitations imposed by the demand for aesthetics, and biologically related constraints.

DENTAL MATERIALS 35 (2013) 85-96

Available online at www.sciencedirect.com

ELSEVIER SciVerse ScienceDirect

journal homepage: www.intl.elsevierhealth.com/journals/dema

Review

How and when does fabrication damage adversely affect the clinical performance of ceramic restorations?

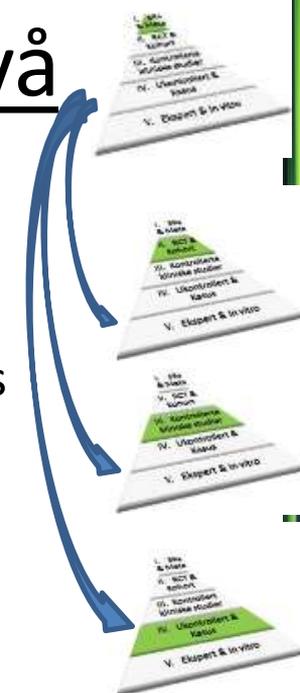
Isabelle Denry*

The University of Iowa College of Dentistry, Dows Institute for Dental Research and Department of Prosthodontics, Iowa City, IA, USA

ARTICLE INFO	ABSTRACT
<p>Article history: Received 15 June 2012 Received in revised form 29 June 2012 Accepted 2 July 2012</p>	<p>Objectives. As compared to factory-processed ceramic parts, one unique trait of all-ceramic dental restorations is that they are custom-fabricated, which implies a greater susceptibility to fabrication defects. A variety of processing techniques is now available for the custom fabrication of all-ceramic single and multi-unit restorations, these include sintering, heat pressing, slip-casting, hard machining and soft machining, all in combination with a fina</p>

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

- industry
 • Raigrodski AJ, et al. Survival and complications of zirconia-based fixed dental prostheses: a systematic review. J Prosthet Dent 2012;107:170-7.
- Layton D. A critical appraisal of the survival and complication rates of tooth-supported all-ceramic and metal-ceramic fixed dental prostheses: the application of evidence-based dentistry. Int J Prosthodont 2011;24:417-27.
- Schley JS, et al. Survival probability of zirconia-based fixed dental prostheses up to 5 yr: a systematic review of the literature. Eur J Oral Sci 2010;118:443-50.
- industry
 • Heintze SD, Rousson V. Survival of zirconia- and metal-supported fixed dental prostheses: a systematic review. Int J Prosthodont 2010 ;23:493-502.
- Al-Amleh B, et al. Clinical trials in zirconia: a systematic review. J Oral Rehabil 2010;37:641-52.

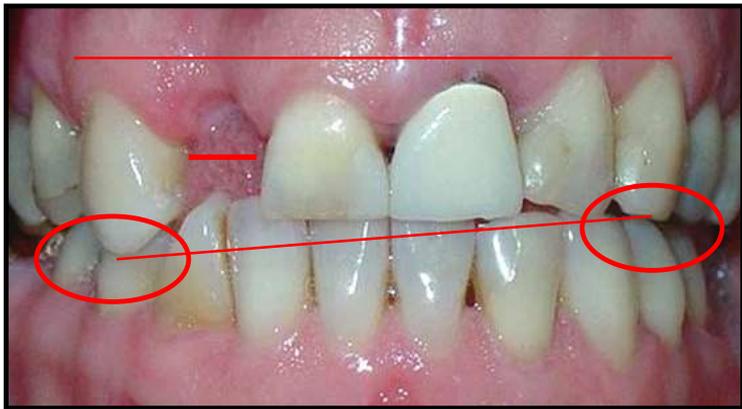

Under forutsening av at nabotennene ikke er intakte,:

- A. Ja, alltid best med hensyn til forutsigbarhet og til å imøtekomme pasientforventinger
- B. Ja, som regel best med hensyn til
- C. Det er likeverdige med hensyn til
- D. Nei, bro er som regel best med hensyn til
- E. Nei, bro alltid best med hensyn til

6. SINGELTANNSLUKA I FRONTEN – ER EN IMPLANTATLØSNING ALLTID BEST?

Pasientkasus #6: Krone på implantat eller bro?

Behandlingsplan

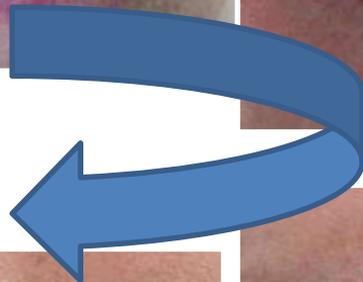
1. Endo 11 og 21 vurdering
2. Preliminær kronepreparering 11 & 21 med temporære kroner
3. Kroneforlengning 11-21 & bløtvevsplastikk 12
4. temporære kroner
5. 3-leddsbro x-11-21

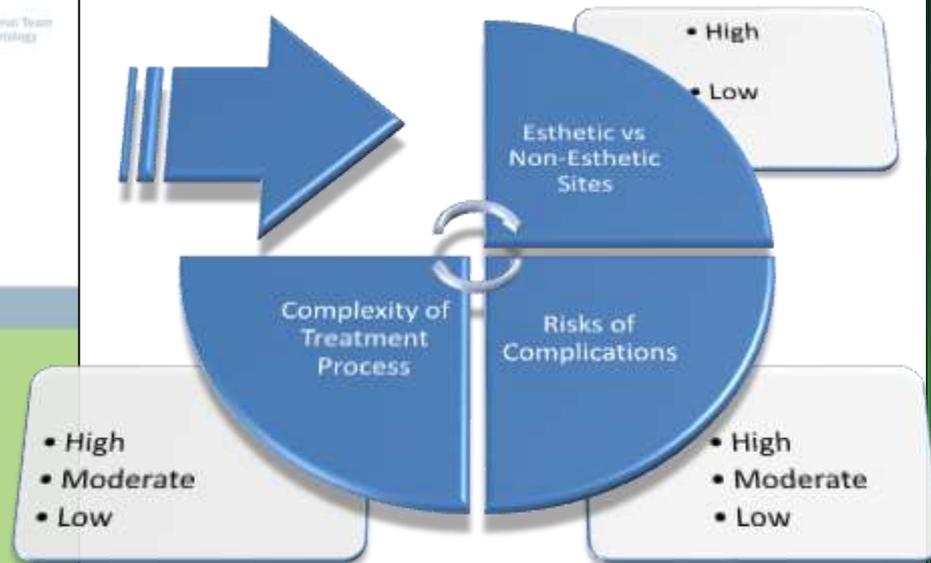
Pasientkasus #6: Krone på implantat eller bro?

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

The screenshot shows the 'The SAC Assessment Tool' interface. At the top right is the ITI logo (International Team for Implantology). The main title is 'The SAC Assessment Tool' with a 'click to continue' link below it. On the left, there are three categories: 'S Straightforward', 'A Advanced', and 'C Complex'. At the bottom, it says 'Version 1.7'.

General Determinants

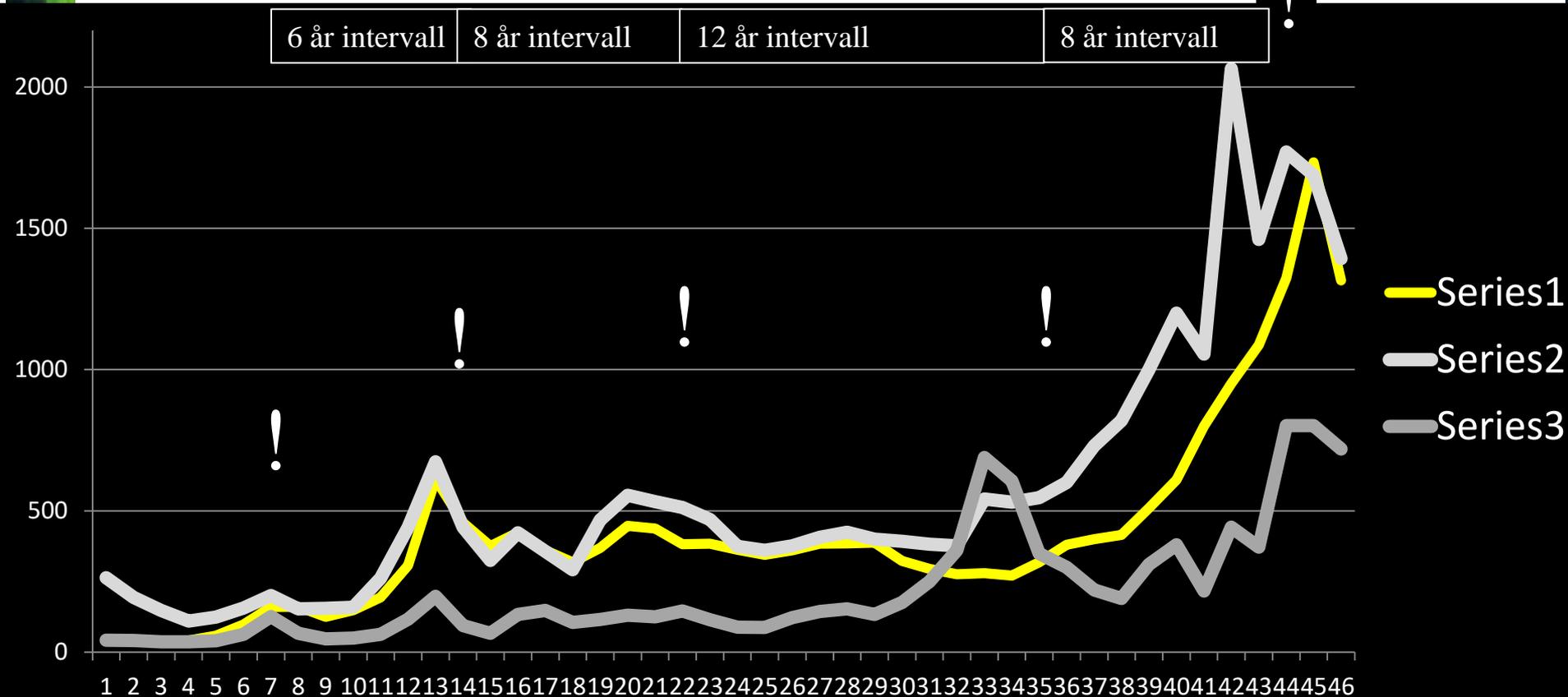
Under forutsetning av ingen mistanke om allergi er

- A. Høy-edel-legeringer er langt å foretrekke fremfor lav-edel-legering
- B. Høy-edel-legeringer er noe bedre enn lav-edel-legering
- C. Lav-edel-legering og høy-edel-legering er like bra, forskjellen ligger i prisen
- D. Lav-edel-legeringer er noe bedre enn høy-edel-legering
- E. Lav-edel-legeringer er langt å foretrekke fremfor høy-edel-legering

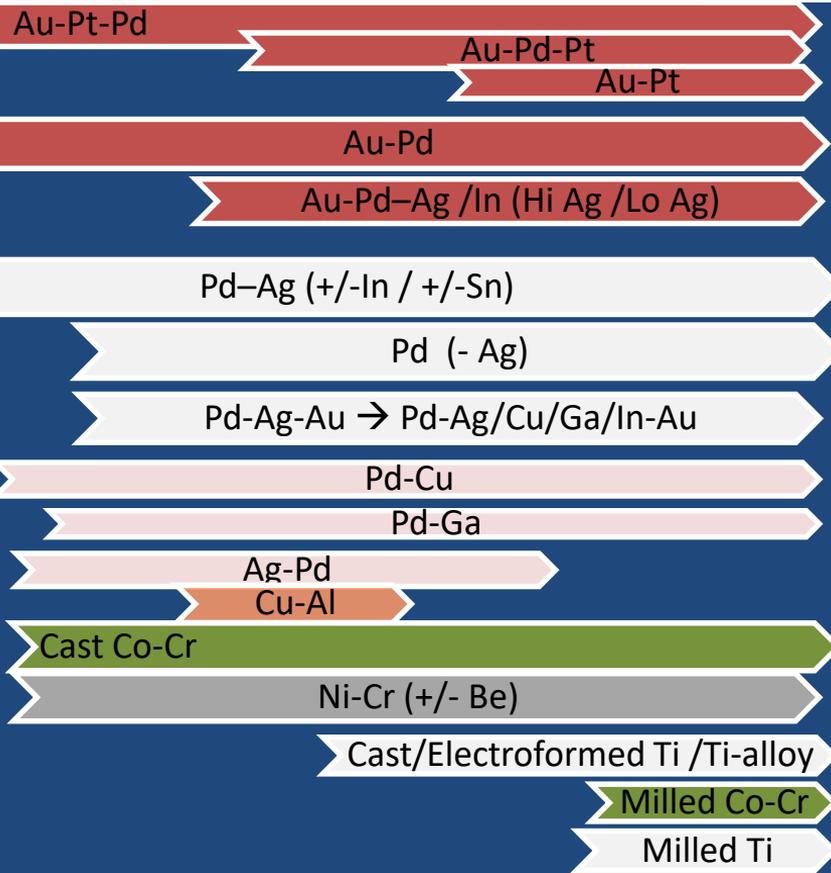
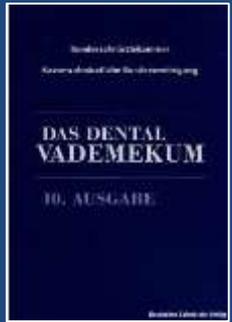
7. METALL-KERAM-BROEN TIL SVIGERMOR – ER VALGET AV LAV-EDEL-LEGERINGEN LUMPENT?

\$ -pris edellegeringer, 2013

Legeringer til metall-keram-kroner | 2013

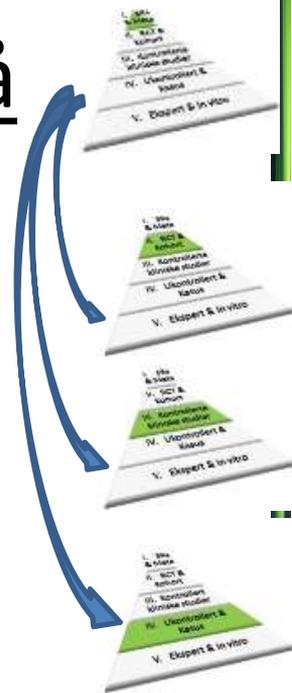

1960 1970 1980 1990 2000 2013

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

- Ionnaidis ea. (Tenner) J Dent 2010
- Zurdo ea. (Implantat) Clin Oral Impl Res 2009
- U Bern: Aglietta/Brägger/Jung/Lang/Lulic/Pjetursson/Tan ea. (Implantat & tenner) Clin Oral Impl Res 2004a,b,2005,2007,2008,2009
- Sailer ea. (Implantat) Clin Oral Impl Res 2007
- Goodacre ea. (Implantat & tenner) J Pros Dent 2003a,b

Ingen av disse systematiske oversiktsartiklene identifiserer holdbarhet som funksjon av legering

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

Academy of Osseointegration. State of the Science in Implant Dentistry. August 2006

comes in the Partially Edentulous I

Hans-Peter Weber, DMD¹/Cortino Sukotjo, DDS, MSc, PhD²

Implant restoration of the partially edentulous patient has become highly information on the specifics of restorative designs and their influence on t sparse. The main objective of this systematic review was to determine what s regarding the influence of prosthodontic design features on the long-term out

(implant success and survival, prosthesis success and survival) in the par

Materials and Methods: Four questions of primary interest regarding imple options were selected by the 2 reviewers: abutment type, retention type (c

l), support type (implant support alone versus combined implant-tooth supp

erative material. Inclusion and exclusion criteria were formulated and applied to

he list of titles was primarily based on a PubMed-type search provided by the

Implant Dentistry workshop leadership. It was supplemented by a hand search

the Countway Library of the Harvard Medical School and of a personal colle

lons of the 2 reviewers. Information on the survival and success of implants a

int

re s

cri

f st

cemented versus screw-retained restorations. Little to

no usable information was available on restorative

materials and their influence on the outcome.

Most of the studies were conducted in an institu-

tional environment such as university dental schools.

SECTION 5

Does the Type of Implant Prosthesis Affect Outcomes for the Completely Edentulous Arch?

S. Ross Bryant, DDS, MSc, PhD¹/
David MacDonald-Jankowski, BDS, LLB, MSc, FDSRCP(S)(UK), DRRRCR²/Kwonsik Kim, DMD, MS, Ph

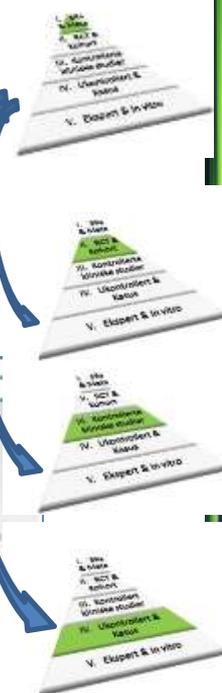
Purpose: A systematic review, including meta-analysis, was conducted to answer the question "Does the type of implant prosthesis affect outcomes for the completely edentulous arch?" The current paper was to assess the impact of fixed or removable prosthesis type on implant survival and success out-

Materials and Methods: Pertinent literature was identified through December 31, 2005 using a PubMed search strategy and hand-searching of relevant journals, a personal library, and reference lists from included studies. Inclusion and exclusion criteria were applied to the titles and abstracts and subsequently to the full text of included references. The 72 included studies reported oral implant survival or success, crestal bone levels or loss, and/or prosthesis success or maintenance differentiated by arch and by prosthesis type (fixed or removable, a fixed or completely established either in 2-year random site-sp

groups observ

appear

ence in implant survival and success outcomes between fixed and removable prosthesis types in edentulous arches. The possible effects of other variations in prosthetic type (such as splinting, rotational characteristics, prosthetic materials, and the number of implants) as well as the effect on crestal bone loss and prosthesis success and maintenance outcomes, are not addressed in detail in this paper. As most commonly reported in implant outcome studies,

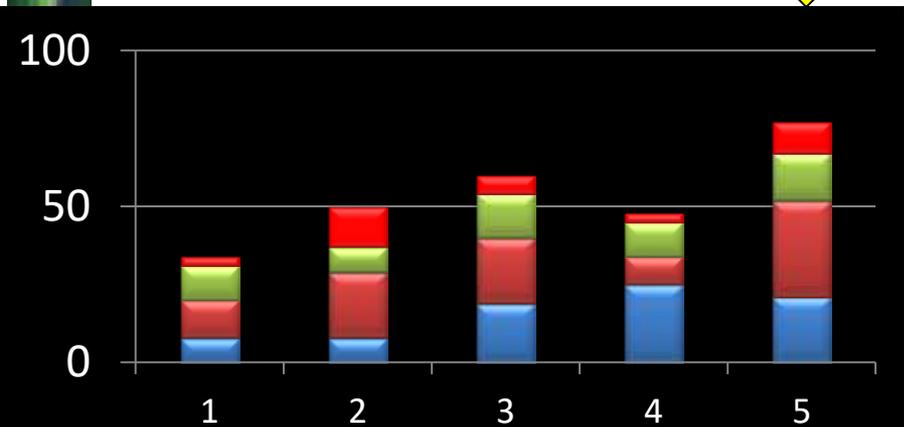
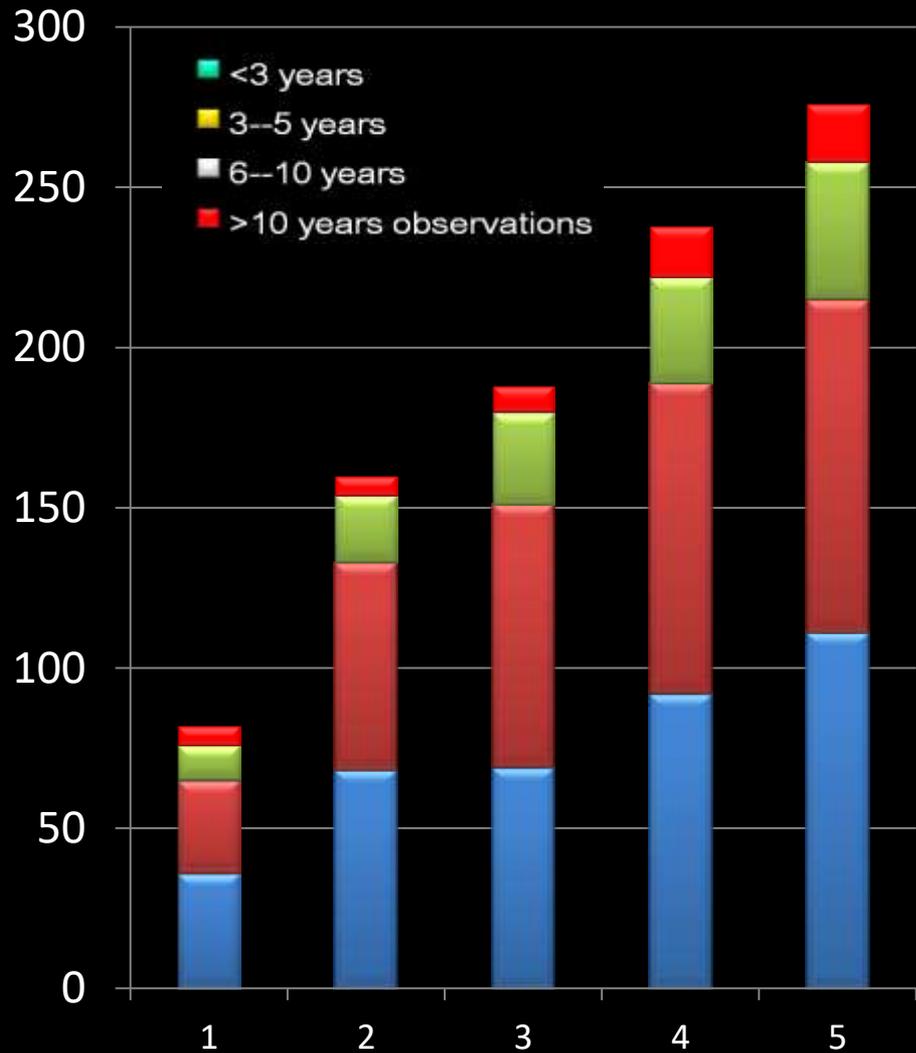

Kliniske studier bro på implantater: n=738/3005

Kliniske studier bro på tenner: n=228 /502

FDPs Retained by implants

Clinical study reports
(n = 738)

Observations =>10
years (n = 53)

Alloy described
(n = 30)

Observation period <
10 years (n = 685)

FDP alloy not
described (n = 23)

AgPd: Albacast/PalliagM: Attard/Bryant/Wyatt /Zarb
1998-04 a,b,c,d,e,f,g,h,l,j,k l

Type3Au: Lindquist /Carlsson /Jemt /Ekelund 1994-03
a,b,c,d,e,f
Åstrand ea. 2008

"Gold alloy": Gunne ea 1999

"Gold or Co-Cr": Brånemark /Adell /Jemt/Ivanoff 1977-
2000 a,b,c,d

Cp1/Cp2 Ti & "cast gold ": Örtorp & Jemt 2006-09 a,b,c,d,

"precious alloy" / "cast gold": Eliasson ea 2006

"precious/semi-precious alloy : Lekholm ea 1999

FDPs Retained by teeth

Clinical study
reports (n = 228)

Observations =>10
years (n = 38)

Alloy described
(n = 20)

Observation period <
10 years (n = 190)

FDP alloy not
described (n = 18)

Type4Au: Degudent U: DeBacker ea, 2006-08a,b,c,d,e,f

Type3Au: KAR Gamma: Valderhaug ea 1980-97a,b,c,d

Type 3Au: Sjöding: Karlsson ea 1989

Au-Pd/ Ni-Cr (several): Anderson / Vet.Adm. 1993

"Co-Cr": Öwall ea, 1991

"Gold": Lindhe & Nyman 1984

Glantz ea 1993

Yi ea 1996&97

Hämmerle ea 2000

"High noble": Walton 1997

"Precious alloy": Sundh & Ödman 1997

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

CLINICAL ORAL IMPLANTS RESEARCH

*Eyes Tjøten
Arviden Jakobsen*

Dental implant suprastructures using cobalt-chromium alloy compared with gold alloy framework veneered with ceramic or acrylic resin: a retrospective cohort study up to 18 years

Author affiliations:
Eyes Tjøten, Prosthodontics/Periodontics, Dept. Prostomaxillofacial, Faculty of Dentistry - Fimakulaks, University of Tromsø, Tromsø, Norway, Canada

Corresponding author:
Eyes Tjøten
Address: Prosthodontics
S-12 or 13A
Norway
Tel: +47 77 66 77 77
Fax: +47 77 66 77 77
Email: tjoen.e@prosthodontics.no

Key words: cobalt-chromium, dental implant, gold alloy, suprastructure, veneering material

Abstract:
Background: An association between the long-term success and survival of implant-supported prosthesis as a function of material combinations has not been established. The use of all cobalt-chromium for the suprastructure framework may be an alternative to the conventional approach of using type 2 gold alloy.
Materials and methods: A retrospective cohort study of all patients who had received implant-supported fixed dental prosthesis (FDP) before 1996 was conducted in a private practice clinic. Data were recorded for FDP made from four combinations of alloy frameworks and veneering material, i.e. type 2 gold and cobalt-chromium with ceramic or prefabricated acrylic teeth. The extracted data from the charts were subjected to descriptive statistical tests including Kaplan-Meier survival analysis.
Results: Patients (n = 188) with 270 short and 269 long FDP supported entirely by 1377 implants were identified. The average follow-up observation period varied between 4 and 220 months, with an average of 130 months. The success and survival, as well as event rates and types of biological and technical complications, were similar for implant-supported FDPs using cobalt-chromium and type 2 gold alloy frameworks veneered with ceramic or prefabricated acrylic teeth. An influence of the suprastructure biocorrosion combination on the clinical performance of the individual supporting implants could not be established.
Conclusions: Implant-supported FDPs made from type 2 gold or cobalt-chromium frameworks and veneered with ceramic or prefabricated acrylic teeth demonstrate comparable clinical performance. The biocorrosion combination does not appear to influence the success or survival of the individual implants.

- Svanborg P, et al. A 5-year retrospective study of cobalt-chromium-based fixed dental prostheses. *Int J Prosthodont* 2013; 26:343-9
- Hjalmarsson L. On cobalt-chrome frameworks in implant dentistry. *Swed Dent J Suppl* 2009;(201):3-83

Kourkouta et al. *Br Dent* . 2007

Clin Oral Implants Res
2012;23(7):853-60

Under forutsetning av at tannsubstans tap er overveiende forårsaket av friksjon og ikke av korrosjon:

- A. Helkeram er langt bedre å bruke enn kompositt plast
- B. Helkeram og kompositt plast er nesten likeverdige, men helkeram er noe bedre
- C. Helkeram og kompositt plast er likeverdige så pasienten får bestemme
- D. Kompositt plast og helkeram er nesten likeverdige, men MK er noe bedre
- E. Kompositt plast er langt bedre å bruke enn helkeram

8. SLITASJETANNSETTET – ER PLAST BILLIG OG BRA ? ...ELLER BARE BILLIG?

Hva mener vi med «tannslitasje»

«Tannslitasje» (eng.) «Tooth surface lesions (TSL)»

– opprinnelse:

Fra 1778:

- * Abrasion: Loss by wear of dental tissue caused by friction of a foreign substance (dentifrice, toothbrush, objects)
- * Erosion: Progressive loss of hard dental tissue by chemical processes not involving bacterial action
- * Attrition: Loss by wear of surface of tooth or restoration caused by tooth to tooth contact during mastication or parafunction

Fra 1991

- ** Abfraction: Loss of tooth surface at the cervical areas of teeth believed to be caused by tensile and compressive forces during tooth flexure”

* Hunter J. The natural history of human teeth. London: J. Johnson; 1778:98-100

** Grippo JO. J Esthet Dent 1991.

Vi bør anvende korrekt terminologi fra tribologi

American Society for Testing & Materials
Committee on Standards (ASTM). Erosion:

*“The progressive loss of a material
from a solid surface due to mechanical
interaction between that surface and
a fluid, a multicomponent fluid,
impinging liquid or solid particles”*

STRESS

**[Microfracture/
Abfraction]
Endogenous
Exogenous**

FRICITION

**[Wear]
Endogenous
(Attrition)
Exogenous
(Abrasion)**

CORROSION

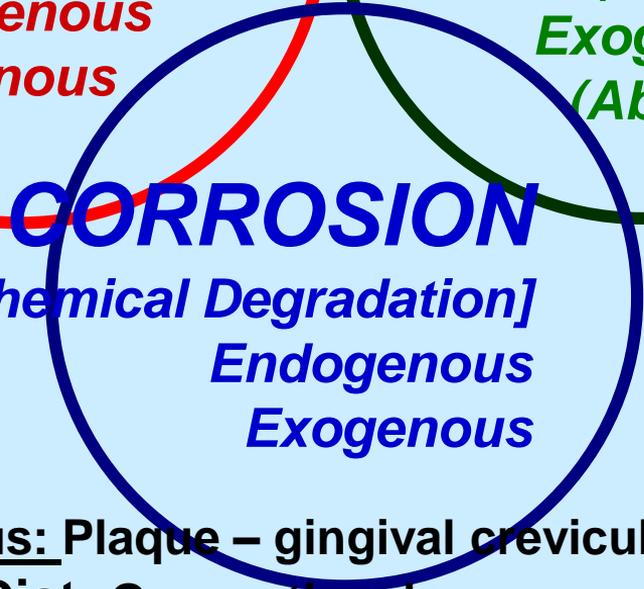
**[Chemical Degradation]
Endogenous
Exogenous**

Endogenous
Parafunction
Occlusion
Deglutition

Exogenous
Mastication
Habits

Occupational behaviors
Use of Dental appliance

Endogenous
Parafunction
Deglutition

Exogenous
Mastication
Dental Hygiene
Habits

Occupational behaviors
Use of Dental appliance

Endogenous: Plaque – gingival crevicular fluid – Gastric juice

Exogenous: Diet -Occupational exposures - Certain drugs/alcohol

Tribologi –konsept bør anvendes i odontologi

Overveiende aspekter

Korrosjon

Friksjon

«Ekstern» årsak (?)

Stress

Kombinasjoner av stress, friksjon og korrosjon

Pasientkasus #8: (Friksjon)-slitasje - keramlaminater

Skandinavisk løsning kontra Nord-Amerikansk

Pasientkasus #8: (Korrosjon)-slitasje – kompositt plast

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

- Jokstad A, Von Der Fehr FR, Løvlie GR, Myran T. Wear of teeth due to occupational exposure to airborne olivine dust. Acta Odontol Scand 2005;63(5):294-9
- Grippo JO, Simring M, Schreiner S. Attrition, abrasion, corrosion and abfraction revisited: a new perspective on tooth surface lesions. J Am Dent Assoc 2004;135:1109-18
- Grippo JO, Simring M. Dental 'erosion' revisited. JADA 1995;126(5):619-30

Med hensyn til behandling av TMD pasienter er en:

- A. En myk skinne like effektiv som en hard stabiliserings-skinne
- B. En repositionerings-skinne bedre enn en stabiliserings-skinne
- C. En repositionerings-skinne minst lik effektiv som stabiliserings-skinne
- D. Hard stabiliserings-skinne i underkjeven langt å foretrekke
- E. Hard stabiliserings-skinne i overkjeven langt å foretrekke

9. TMD PASIENTEN – HVORDAN VAR DET MED HARD STABILISERING- ELLER REPOSITIONERINGS-SKINNENE?

Pasientkasus #9: Bittskinne

Noen tannleger ser ut til å fortsette å tro at bittet kan forårsake TMD

- “Ortopedisk stabilitet” av leddet
- Endret propriosensjon til CNS
- Siden 70-tallet, “disk recapturing” vha anterior displasering-skinne (Farrar, 1972)

E.g., Summer & Westesson. Mandibular repositioning can be effective in treatment of reducing TMJ disk displacement. *Cranio* 1997; 15: 107-20.

Pasientkasus #9: Bittskinne

Lang-tids bruk av MORA skinne →

- Skal brukes 24/7
- Anterior reposisjonering av kjeven ordinert for å promotere adaptasjon av retro-discale vev
- Oppfølgende ortodontisk eller protetisk korreksjon?

Opprinnelig Ja.

- **Ja:** Moloney ea 1986, Lundh 1997, Summer ea 1997
- **Nei:** Keeling ea, 1989, Tallents ea 1990, Parker 1993, Orenstein 1993, Okeson 1988

- Literatur motstridende – primært pga uklare / surrogat resultatmål

Pasientkasus #9: Bittskinne

Lang-tids bruk av NTI-skinne

Sambitt

Venstre
laterotrusjon

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

- Ebrahim S, et al. Medically Unexplained Syndromes Research Group. The effectiveness of splint therapy in patients with temporomandibular disorders: a systematic review and meta-analysis. J Am Dent Assoc 2012;143(8):847-57.
- Friction J, et al. Systematic review and meta-analysis of randomized controlled trials evaluating intraoral orthopedic appliances for temporomandibular disorders. J Orofac Pain 2010;24(3):237-54.
- List T, Axelsson S. Management of TMD: evidence from systematic reviews and meta-analyses. J Oral Rehabil 2010; 37(6):430-51

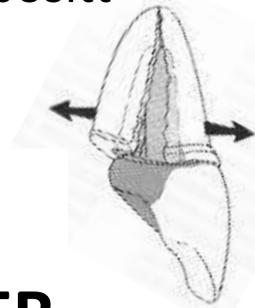
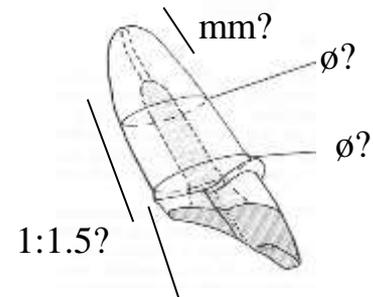
- A. Anbefal implantat umiddelbart og uten forbehold
- B. Anbefal implantat etter gjennomført periodontitt-behandling
- C. Anbefal benoppbygging først og deretter implantater
- D. Fraråd implantat og anbefal partiell avtakbar protese
- E. Fraråd implantat og ingen tannerstatning

10. DEN PERIOAKTIVE RØYKEREN SOM MISTET 17&16 – OG BARE MÅTTE HA IMPLANTATER! (?)

Pasientkasus #10: Implantat posteriort okj.

- A. At det kan lages et adekvat kronegrep ("ferrule")
- B. At det sementeres en støpt stift-konus
- C. At det bondes en tannfarget stift og fremstilles konus i kompositt
- D. At det blir igjen minimum 3mm rotfylingsmasse
- E. At stiften ikke blir kortere enn den kliniske kronehøyden

11. KOLLUMFRAKTUR – HVILKEN FAKTORER ER VIKTIGST FOR FREMTIDIG KRONERETENSJON OG -PROGNOSE?

Behov for stift i rotfylt tann

Så lite tannsubstans som overhodet mulig skal fjernes

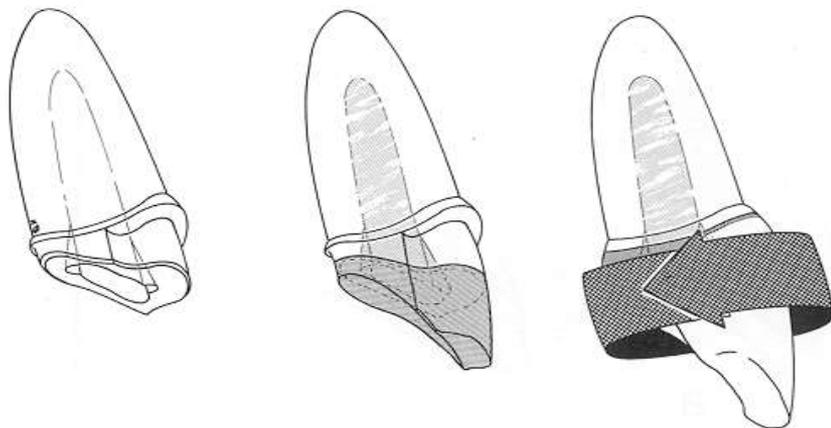
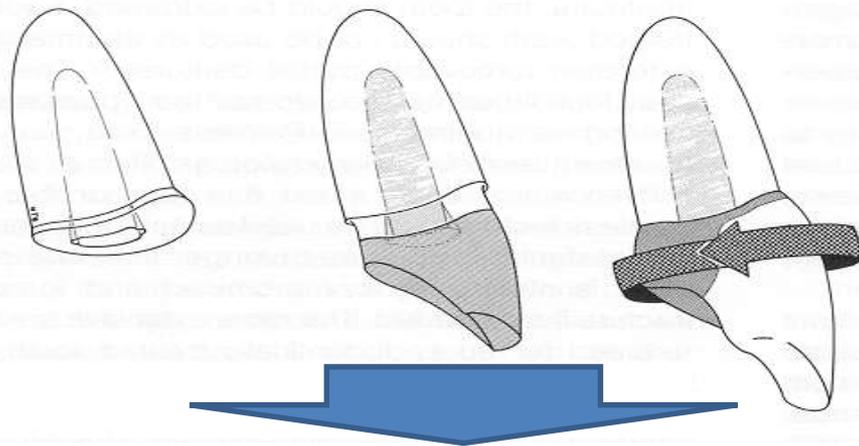
Likevel, 2 motstridende syn gjelder fortsatt:

1. Bare når det er behov for retensjon av koronal restaurering ("Nord-Europa")
2. En rotfylt tann "forsterket" med en stift har en bedre prognose enn rotfylte tenner uten stift ("Sør-Europa")

Pasientkasus #11: Rotstift

Viktigst er adekvat kronegrep!

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

- Juloski J, et al. Ferrule effect: a literature review. J Endod 2012;38(1):11-9 (Ekstrusjon er bedre enn kroneforlengning)
- Goracci C, Ferrari M. Current perspectives on post systems: a literature review. Aust Dent J 2011;56 Suppl 1:77-83 (Intraradikulær resin-adhesjon er dårligere enn mot koronal dentin)
- Stavropoulou AF, Koidis PT. A systematic review of single crowns on endodontically treated teeth. J Dent 2007; 35(10): 761-7 (Kroneterapi er langt bedre enn direkte fyllinger)

Under forutsetning av at det ikke sementeres konvensjonell helkeram og almen aksepterte prepareringsprinsipper:

- A. Polymer-sement er bedre enn andre sementer
- B. Glass-ionomer-sement er bedre enn andre sementer
- C. Hybrid-sement med overvekt av polymer er bedre enn andre sementer
- D. Hybrid-sement med overvekt av GIC er bedre enn andre sementer
- E. Fosfatsement er bedre enn andre sementer

12. SINKFOSFATSEMENT ER 100 ÅR GAMMELT MEN PLASTSEMENT ER NYTT –VALGET ER VEL KLART?

Pasientkasus #12: Sement til faste proteser

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

- Sorrentino R, et al. Clinical evaluation of 209 all-ceramic single crowns cemented on natural and implant-supported abutments with different luting agents: a 6-year retrospective study. Clin Implant Dent Relat Res 2012;14(2):184-97 (**Procera All ceram**)
- Behr M, et al. Self-adhesive resin cement versus zinc phosphate luting material: a prospective clinical trial begun 2003. Dent Mater 2009;25(5):601-4 (**Metal-ceramics**)
- Jokstad A. A split-mouth randomized clinical trial of single crowns retained with resin-modified glass-ionomer and zinc phosphate luting cements. Int J Prosthodont. 2004;17(4):411-6. (**Metal-ceramics**)

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

Ivar A Mjør
(†2017)

Praksis-baserte kliniske studier organisert av

Amalgam	10 år
Glass-ionomer	5 år
Kompositt plast	10 år
Kroneselement	

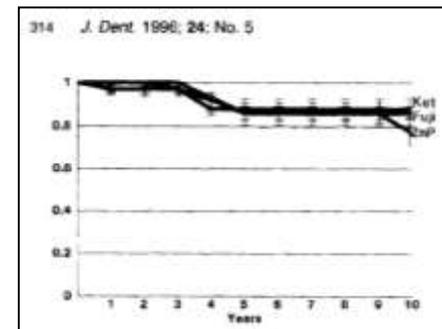
0300-5712(95)00076-3

Journal of Dentistry, Vol. 24, No. 5, pp. 310-315, 1996
Copyright © 1996 Elsevier Science Ltd. All rights reserved
Printed in Great Britain
0300-5712/96 \$15.00 + 0.00

Ten years' clinical evaluation of three luting cements

A. Jokstad and I. A. Mjør*

Department of Prosthetic Dentistry and Stomatognathic Physiology, University of Oslo, Oslo, Norway, and NIOM, Scandinavian Institute of Dental Materials, Haslum, Norway

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

J Valderhaug
(†1999)

PII: S0300-5712(96)00008-5

Journal of Dentistry, Vol. 25, No. 2, pp. 97-105, 1997
Copyright © 1997 Elsevier Science Ltd. All rights reserved
Printed in Great Britain
0300-5712/97 \$17.00+0.00

Assessment of the periapical and clinical status of crowned teeth over 25 years

J. Valderhaug, A. Jokstad, E. Ambjørnsen and P. W. Norheim
Department of Prosthetic Dentistry and Stomatognathic Physiology, Dental Faculty, University of Oslo, Oslo, Norway

ABSTRACT

Objectives: The purpose of this study was to examine radiographically changes in the periapical status and compare the clinical status of teeth with a vital pulp and root-filled teeth restored with crowns and bridge retainers during 25 years.

Methods: During 1967/68, 114 patients received prosthodontic treatment by senior dental students at the Oslo Dental Faculty. In all, 291 teeth with a vital pulp and 106 root-filled teeth were restored with 158 prostheses. All root-filled teeth were restored with a cast dowel and core. The casts were made in a type-3 gold alloy, and cemented with zinc phosphate cement. Forty-six teeth were restored with crowns and 351 teeth with bridge retainers. Radiographs were taken preoperatively, immediately after cementation, and

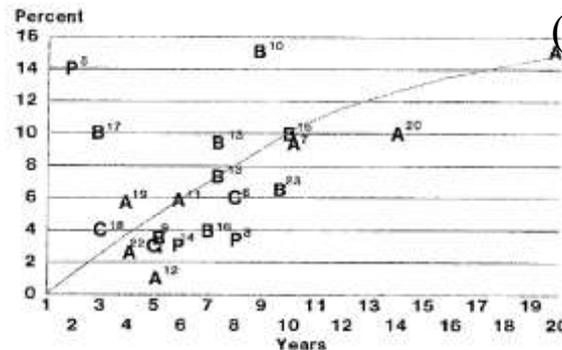
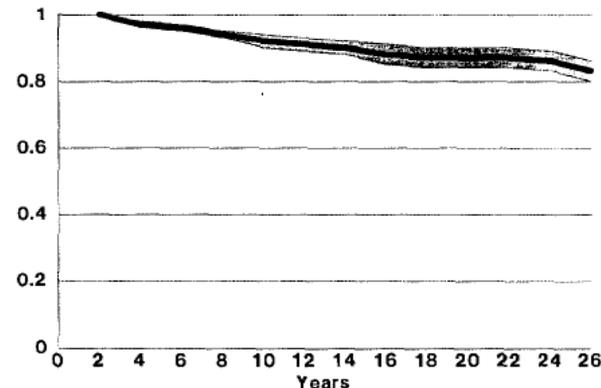
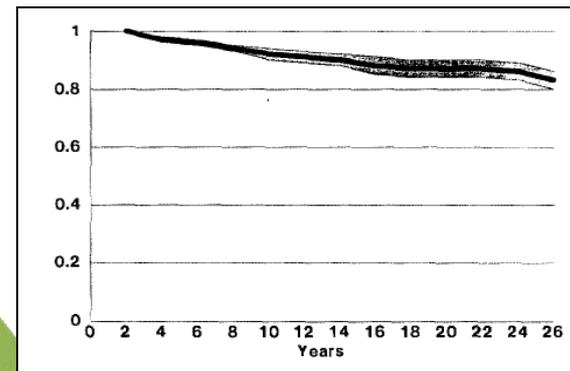
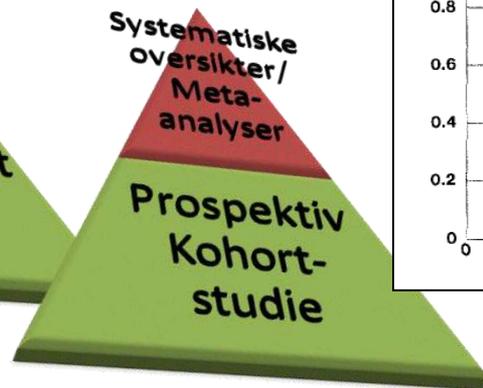
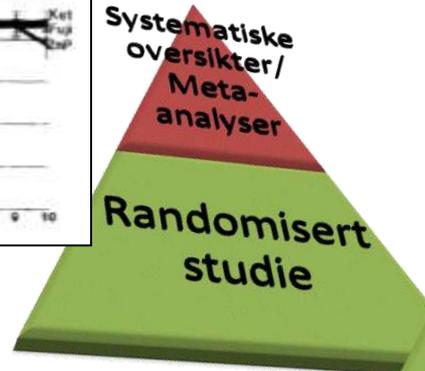
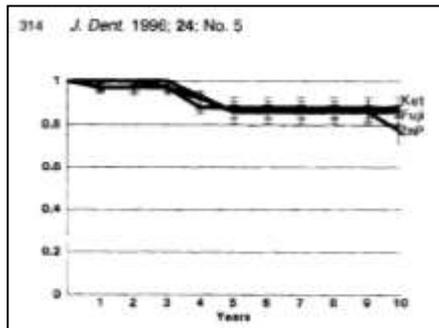

Fig. 1. Reported frequencies of periapical changes on teeth restored with crowns and bridges assessed in cross-sectional radiographs.

Senior-studentene Od.Fak 1968/1969

Svært få pilarer mistet sin tannvitalitet over 25 år

PROBLEMATIKK MHT EVIDENS FRA KLINISKE STUDIER – SPESIELT RANDOMISERTE STUDIER

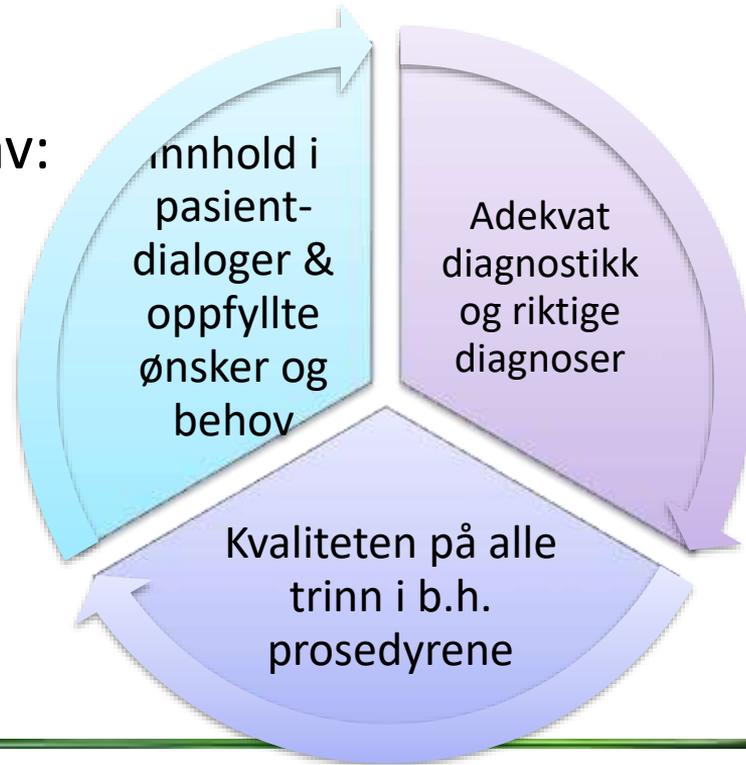
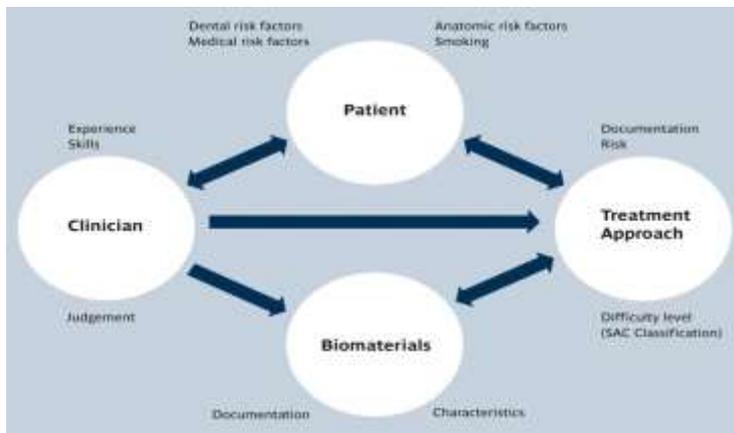
Valg mellom alternative behandlinger – hva ønsker klinikere å få klarlagt?

1. God evidens for at alternativ A er bedre enn alternativ B
2. God evidens for at alternativ A er dårligere enn alternativ B
3. Middels evidens for at alternativ A er bedre enn alternativ B
4. Middels evidens for at alternativ A er dårligere enn alternativ B
5. Dårlig evidens for at alternativ A er bedre enn alternativ B
6. Dårlig evidens for at alternativ A er dårligere enn alternativ B

Et behandlings-resultat – kan egentlig én faktor av betydning isoleres i en klinisk studie?

Er i så fall studien en refleksjon av realiteten?

Pasientopplevelse av behandlingsresultater er avhengig av:
& kombinasjon av mange faktorer:

Tenkbare variasjoner i fremstilling av fast protese

1. Roterende instrumenter, prepareringsform
2. Rotstift, materiale & prosedyrer
3. Gingival retraksjon, materiale & prosedyrer
4. Avtrykk, materiale & prosedyrer
5. Bittregistrering, materiale & prosedyrer
6. Fargeuttak, metode
7. Midlertidig, materiale & sement & prosedyrer
8. Krone-bro materiale
9. Fremstillingsmetode for krone-bro
10. Sement og sementerings-prosedyre
11. Finjusteringer, okklusjon, hygieneinstruksjon

- A. Karbon-stift sementert med resin er bedre enn andre typer stifter
- B. Kwarts-stift sementert med resin ...
- C. Glass-stift sementert med resin
- D. Hybrid-stift sementert med resin
- E. Støpt stift-konus sementert med Zn-sement

13. FIBERFORSTERKET STIFTER HAR NÅ ERSTATTET STØPTE STIFTER – N'EST-CE PAS?

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

- Goodacre CJ. Carbon fiber posts may have fewer failures than metal posts. J Evid Based Dent Pract 2010;10(1):32-4
- Baba NZ, Golden G, Goodacre CJ. Nonmetallic prefabricated dowels: a review of compositions, properties, laboratory, and clinical test results. J Prosthodont 2009; 18(6):527-36
- Bolla M, Muller-Bolla M, Borg C, Lupi-Pegurier L, Laplanche O, Leforestier E. Root canal posts for the restoration of root filled teeth. Cochrane Database Syst Rev 2007;(1):CD004623. N=1.

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

J Valderhaug
(†1999)

PII: S0300-5712(96)00008-5

Journal of Dentistry, Vol. 25, No. 2, pp. 97-105, 1997
Copyright © 1997 Elsevier Science Ltd. All rights reserved
Printed in Great Britain
0300-5712/97 \$17.00+0.00

Assessment of the periapical and clinical status of crowned teeth over 25 years

J. Valderhaug, A. Jokstad, E. Ambjørnsen and P. W. Norheim
Department of Prosthetic Dentistry and Stomatognathic Physiology, Dental Faculty, University of Oslo, Oslo, Norway

ABSTRACT

Objectives: The purpose of this study was to examine radiographically and compare the clinical status of teeth with a vital pulp and root-filled bridge retainers during 25 years.

Methods: During 1967/68, 114 patients received prosthodontic treatment at the Oslo Dental Faculty. In all, 291 teeth with a vital pulp and 106 root-filled prostheses. All root-filled teeth were restored with a cast dowel and core of gold alloy, and cemented with zinc phosphate cement. Forty-six teeth with teeth with bridge retainers. Radiographs were taken preoperatively, in

Senior-studentene Od.Fak 1968/1969

**Alle endobehandlede tenner utført
lege artis ved Od.Fak.**

**Alle endobehandlede tenner laget
støpt stift.**

**KAR Gamma-gull-akrylat-broer
Sementert med Sinkfosfat-sement**

Rapportert funn etter;

5 – 10 – 15 & 25 år

Svært få stiftløsninger over 25 år

Enda færre vertikale tannfrakturer

**Lengst prospektet kliniske studien som
noengang har blitt publisert**

- A. Enkeltkrone på implantat er langt dyrere enn en bro i lengden
- B. Enkeltkrone på implantat er dyrere enn en bro i lengden
- C. Enkeltkrone på implantat er sammenliknbar med en bro i lengden
- D. Enkeltkrone på implantat er billigere enn en bro i lengden
- E. Enkeltkrone på implantat er langt billigere enn en bro i lengden

14. ER KOSTNADENE FOR ENKELT-IMPLANTAT OG FOR EN LITEN BRO LIKEVERDIGE SETT OVER TID?

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

- Vogel R, Smith-Palmer J, Valentine W. Evaluating the health economic implications and cost-effectiveness of dental implants: a literature review. *Int J Oral Maxillofac Implants* 2013;28(2):343-56.
- Scheuber S, Hicklin S, Brägger U. Implants versus short-span fixed bridges: survival, complications, patients' benefits. A systematic review on economic aspects. *Clin Oral Implants Res* 2012;23 Suppl 6:50-62.
- Pjetursson BE, et al. Comparison of survival and complication rates of tooth-supported fixed dental prostheses (FDPs) and implant-supported FDPs and single crowns (SCs). *Clin Oral Implants Res* 2007;18 Sup 3:97-113.
- Salinas TJ, Eckert SE. In patients requiring single-tooth replacement, what are the outcomes of implant- as compared to tooth-supported restorations? *Int J Oral Maxillofac Impl* 2007;22 Sup:71-95.

Vitenskapelig kunnskap og evidensnivå

Odontologi 2002

J Ørstavik
(†2003)

Prognose for oral protetikk
– hva skal vi fortelle pasienten?

ASBJØRN JØRSTAD OG JON ØRSTAVIK

Det er vanskeligst å spå – især om Fremtiden.
Storm-P

Innledning

Prognose – fra gresk *pro gnosis* – kan bokstavelig overføres som forut-kunnskap eller forut-erkjennelse. Uttrykket anvendes innen mange ulike fagområder hvor man ønsker å beskrive sannsynlig utvikling av ulike tilstander. I medisinsk sammenheng ble begrepet tatt i bruk på 1600 tallet som uttrykk for den forventede utvikling av en sykdomstilstand, basert på sykdommens generelle natur og på dens symptomatologi i det enkelte kasus. I dag kan forløpet av de aller fleste sykdomstilstander påvirkes i betydelig grad av våre behandlingsvalg, og uttrykket spesifiseres ofte ved å knytte det ikke bare til sykdommen, men også til terapivalg.

Frå diagnose til terapi, frå terapi til prognose

Protetisk tannbehandling er karakterisert ved enkelte hovedtrekk som gjør applikasjon av prognosebegrepet i tradisjonell medisinsk forstand komplisert:

- For det første benyttes proteseer som erstatning for tenner hos pasienter med et vidt spektrum av bakgrunnsforhold og årsaker

Odontologi 2002 © Møttemagasin Tidsskrift, København 2002 139

1. *Hva vil skje med kvaliteten av restvevet, inklusive eventuelt rettannsettet, med eller uten protetisk behandling?*
2. *Hvordan vil funksjoner tilhørende det stomatognatiske systemet endres med eller uten protetisk behandling?*
3. *Hvordan vil pasientdefinerte kriterier, eksempelvis estetikk, funksjon, komfort endres med eller uten protetisk behandling?*
4. *Hva vil skje videre med en eventuelt eksisterende protese med eller uten videre behandling?*

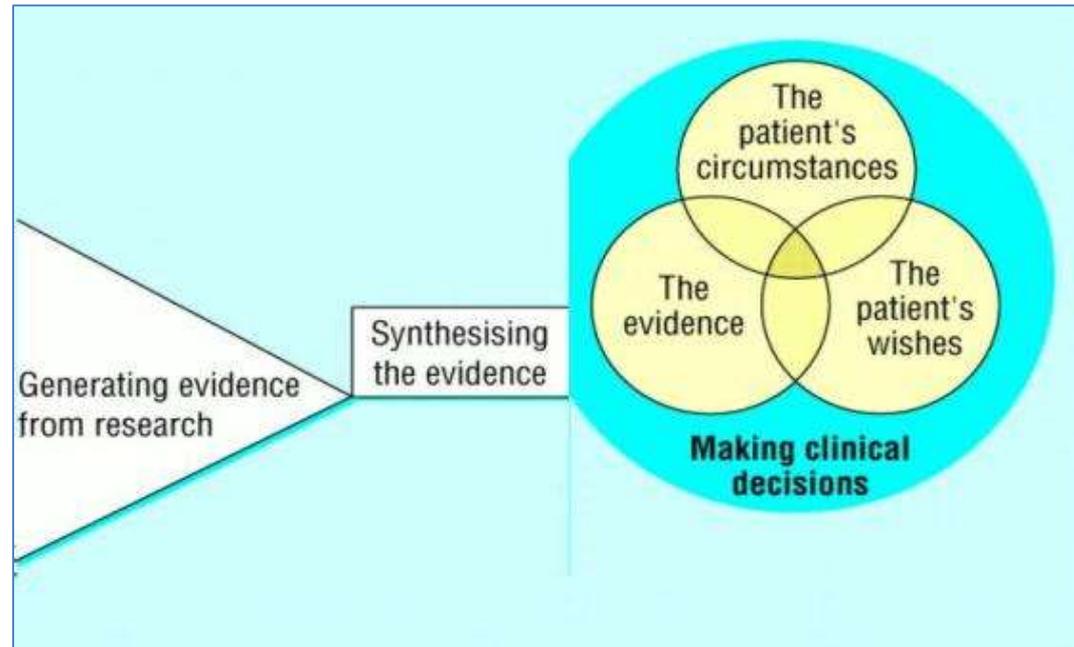
Hvordan kan jeg
praktisere dette
nye "EBM" ?

Hvordan utøve evidens-basert praksis?

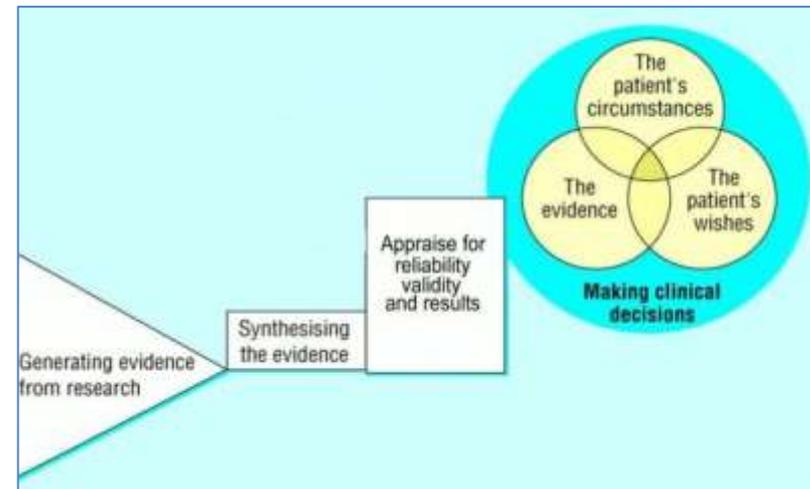
1. Lære selv hvordan evidens-basert odontologi appliseres i praksis

- Bøker
- Seminarer
- Internett
 - Online link-lister
 - Online kurs
 - Online ressurser

Hvordan utøve evidens-basert praksis?

1. Lære selv evidens-basert odontologi
2. Søke og anvende evidens-baserte sammendrag utarbeidet av andre
 1. Fagtidsskrift som kritisk evaluerer primærstudier
 2. Systematiske oversikter
 - Cochrane Collaboration
 - Nat. Health Serv. R&D
 - Litteratur

Home

Home

Welcome to the new Centre for Evidence-Based Dentistry website

The Centre for Evidence-based Dentistry, established in 1995, is an independent body whose aim is to promote the teaching, learning, practice and evaluation of evidence-based dentistry world-wide.

The Centre is the Editorial base for the Evidence-based Dentistry Journal and is one of the members of the Virtual Centre for Improving Oral Health. You can find out more about the history, aims and objectives of the Centre by visiting the about us section of the site.

Latest news and events

3rd International Society for Evidence-based Health Care Conference, November 6-8, 2014

International Centre for Evidence-Based Oral Health

Research synthesis to improve healthcare

Welcome to ICEBOH

ICEBOH is a research-based unit developing best evidence for prevention, diagnosis and treatment in oral healthcare. We use these findings to develop clinical research to address key questions in order to strengthen the evidence-base. ICEBOH is part of the department of Clinical Research, UCL Eastman Dental Institute.

ICEBOH is a leading authority internationally in conducting systematic reviews in dentistry. This position has been gained by our focus on scientifically rigorous methods and by developing key collaborations between clinical experts and methodologists. We design our reviews to answer important questions in healthcare, questions that are relevant to patients, clinicians and policy makers.

Research

Our research focuses on:

- High quality systematic reviews in periodontology and oral health care.
- Developing the research methodology of such reviews

Training

...ic training in conducting systematic reviews in oral health care. Our makers, clinicians, researchers and industry. We are the only regular ... training for oral healthcare in the world

DIRECTOR

Ian Needleman

BDS MSc
FDSRCS

Professor
and Evidence

Honorary
Specialist

Unit of Peri-
UCL East

256 Gray's
LONDON

United Kingdom

WELCOME TO A WEBSITE FOR EVIDENCE-BASED DENTISTRY

A practical resource for scientific evidence
Looking for answers? We provide systematically assessed evidence as tools and resources to support your clinical decisions.
A practical approach to integrating evidence into your patient care!

[About EBD](#)

SUMMARIES

Dental and
with concise,
[Read more](#)

ADA CLINICAL RECOMMENDATIONS

Tools that provide guidance and assist you with clinical decision making. [Read more](#)

RESOURCES

Additional support for evidence-based practice. [Read more](#)

[ADA Library](#)

FOR THE P

Learn

Volunt ADA E

On a s mobile

HIGHLIGHT

[Access to Conferen](#)

[ADA's C customiz](#)

[Share E website](#)

[Listen to Clinical R Nonfluo](#)

[Access to](#)

Online sekundære publikasjoner

EBD
EVIDENCE-BASED DENTISTRY

23 October 2013

Journal home
Current issue
Articles
Press releases

Welcome to Evidence-Based Dentistry
Bridging the gap between research and dental practice, EBD provides a single source of ground breaking issues in Dentistry. We filter out the best range of evidence from a wide range of sources, presenting clear, comprehensive and easily digestible summaries.

Journal services
Check us for e-alerts
Recommend this publication to your library
Web feeds
Site map

FEATURED ARTICLES

SUMMARY REVIEW/CARDS
What factors warrant for caries prevention?

SUMMARY REVIEW/CARDS
How effective is fluoride varnish in preventing dental caries?

SUMMARY REVIEW/INTRODUCTION DENTISTRY
Staple for partial or its destined copies removed for missing letters?

SUMMARY REVIEW/PEDIODONTOLGY
In chronic periodontitis do local antimicrobials improve treatment outcomes?

SUMMARY CASE CONTROL/ORAL SURGERY
What are the risk factors for alveolar osteitis?

BDJ Letters
Comment on a Letter immediately online!

Society resources
BDA

Journal of Evidence-Based Dental Practice

The Journal of Evidence-Based Dental Practice presents timely original articles, as well as reviews of articles on the results and outcomes of clinical procedures and treatments. The Journal advocates the:

View full site and scope

Editors:
View full editorial board

Think for Authors
Track Your Paper
Order Journal
View Articles

Publish your article
Open Access in Journal of Evidence-Based Dental Practice

Recent Articles

Declarative Efficacy: Breaking it as an independent risk factor for the development of oral candidiasis (OC) in HIV-1 infected persons
Caroline H. Shikazi | Stephan C. Silbcock

Behavioral interventions may reduce dental anxiety and increase acceptance of dental treatment in dentally fearful adults
Lisa J. Houston

Replacement of dental restorations in patients with subjective health impairment has limited effect on self-reported changes of health
Gunnar Gøtzsche Lyng

Most Cited Articles

Survival Rates of All-Ceramic Systems Differ by Clinical Indication and Fabrication Method
Lund, M.P., J. Hood, C.D.

Clinical Assessment of Guidelines that Support Computerized Dental Procedures
Faggion, Jr., C.M.

The Cochrane Collaboration

THE COCHRANE LIBRARY
Independent high-quality evidence for health care decision making

from The Cochrane Collaboration

SEARCH THE COCHRANE LIBRARY

Title Abstract Keywords

GO

HOME SIGN UP LEARN ACCESS HELP

or try an [Advanced Search](#)

DENTISTRY & ORAL HEALTH [LIST 133 REVIEWS](#)

- Anaesthesia (1)
- Antibiotic therapy (4)
- Burning mouth syndrome (1)
- Cosmetic therapy (1)
- Craniofacial anomalies (CR)
- Dental anxiety (2)
- Dental caries (37)
- Drugs mouth (1)
- Gingivitis/parodontitis (1)
- Hallucinations (2)
- Maintenance (1)
- Oral & maxillofacial surgery (25)
- Oral cancer (10)
- Oral candidiasis (2)
- Oral hygiene (1)
- Oral lesions (1)
- Oral lichenoid (1)
- Oral lichen planus (2)
- Oral mucositis (1)
- Oral surgery (10)
- Oral submucous fibrosis (1)

The Cochrane Library iPad Edition
FREE APP

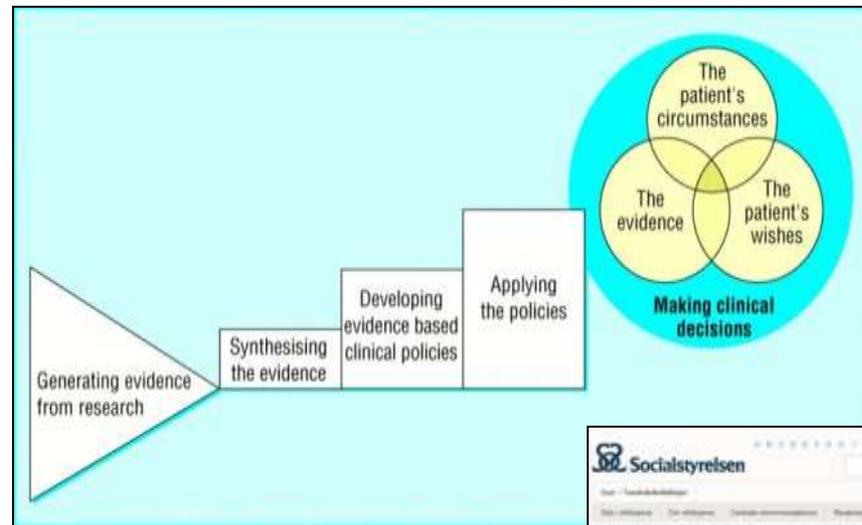
COCHRANE METHODS

Podcasts from The Cochrane Library

Cochrane

Hvordan utøve evidens-basert praksis?

1. Lære selv evidens-basert odontologi
2. Søke og anvende evidens-baserte sammendrag utarbeidet av andre
- 3. Akseptere og anvende kliniske retningslinjer som er baserte på evidens-baserte prinsipper**

Takk for bidrag av kliniske bilder fra

- Tannlege Brett Ayliffe, New Brunswick
- Professor Carl-Göran Crossner, Tromsø
- Tannlege Joseph Fava, Toronto
- Tannlege Soheila Kermali, York
- Tannlege Mark Lin, Toronto
- Tannlegene Arild Mo, Carl Hjortsjø & Heming Berg-Olsen, Drammen